

Nota voor Burgemeester en Wethouders

Team:

Onderwerp:

Actieplan Basisvaardigheden (laaggeletterdheid) 2025-2028

Notagegevens

Bestuursorgaan	: B-en-W 18-03-2025
Notanummer	: 2025-187
Datum	: 18-03-2025
Programma	: 08 - Meedoen
Portefeuillehouder	: Wethouder De Geest,
Bijlage(n)	: 20250314 Actieplan Basisvaardigheden.pdf,regioplan-basisvaardigheden-2024-2027.pdf

Parafering

12-03-2025: Wethouder

Agendering

* 13-03-2025: Teammanager Concernstaf en Adjunct-secretaris

* 12-03-2025: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Definitieve akkoord

18-03-2025

B & W d.d.: 18-03-2025

Besluit

1. Het actieplan Basisvaardigheden (laaggeletterdheid) 2025-2028 vast te stellen
2. De raadsmededeling vast te stellen
3. De stukken aan te bieden aan de raad

De nota en het besluit openbaar te maken

Inleiding

Het hebben van de juiste basisvaardigheden, het kunnen lezen, schrijven, rekenen en digitaal vaardig zijn, is niet voor iedere inwoner een vanzelfsprekendheid. Eind 2020 is het aanvalsplan laaggeletterdheid 2021-2024 opgesteld. Met als doel om ons als gemeente, met onze samenwerkingspartners, in te spannen om laaggeletterdheid te voorkomen danwel inwoners taalvaardiger te maken. Het huidige aanvalsplan dekt niet meer de lading met de huidige ontwikkelingen. Vandaar dat er, met de samenwerkingspartners, een doorontwikkeling heeft plaats gevonden wat heeft geleid tot een vernieuwd actieplan Basisvaardigheden 2025-2028.

Beoogd maatschappelijk resultaat

In Deventer telt iedereen mee en doet iedereen mee! We willen het verschil kunnen maken voor mensen die minder gemakkelijk mee kunnen doen als gevolg van een achterstand in basisvaardigheden. We streven naar een samenleving waarin men de basisvaardigheden beheerst of de mogelijkheid heeft om ondersteuning te krijgen als dat nog niet het geval is. Om zo het leven voor iedereen leuker,

betekenisvoller en veiliger te maken waardoor er meer onderlinge verbinding en saamhorigheid ontstaat. Elkaar helpen en verder helpen is de norm. Zo vergroten we kansengelijkheid bij onze inwoners.

De doelstellingen die we hierbij willen realiseren zijn:

1. Het percentage Deventenaren dat laaggeletterd stabiliseert ondanks de landelijke, negatieve trend dat laaggeletterdheid toeneemt.
2. Er is aanbod basisvaardigheden op alle benodigde taalniveaus zodat iedere inwoner met een hulpvraag op het gebied van basisvaardigheden ondersteund kan worden.
3. Extra inzet op preventie van laaggeletterdheid en bevorderen van leesplezier.
4. Extra inzet op het bereiken van werkgevers om laaggeletterde werknemers (bij voorkeur NT1-doelgroep) middels (maatwerk)trajecten te scholen.
5. We streven naar een begrijpelijke en eenvoudige dienstverlening en communicatie richting inwoners.

Verenigd in een stuurgroep met de gemeentelijke organisatie, de Bibliotheek Deventer, Raster, KonnecteD, TopTaal, Stichting Lezen & Schrijven en het onderwijs wordt er gestuurd op deze doelstellingen. Deze zijn vervolgens vertaald naar 9 concrete maatregelen waarbij elk stuurgroep lid een bepaalde verantwoordelijkheid heeft. De gemeente Deventer is regievoerder van het totale actieplan.

Kader

Regioplan Basisvaardigheden 2024-2027

Actieplan Basisvaardigheden 2025-2028

Betrokken partijen en participatie

Programma Meedoen

Programma Jeugd & Onderwijs

Bibliotheek Deventer

KonnecteD

Raster Welzijn en Raster Sam&Ko

Stichting Lezen & Schrijven

TopTaal

Toelichting op participatiebeleid

n.v.t.

Argumenten voor en tegen

Argumenten voor:

1. Het actieplan Basisvaardigheden is een doorontwikkeling van het vorige plan, dat liep tot en met 2024
2. Het actieplan is Basisvaardigheden is lokale vertaling van het regioplan Basisvaardigheden en opgesteld met partnerorganisaties

Financiële consequenties en dekking

Vanuit de Wet Educatie Beroepsbevolking (WEB) worden financiële middelen beschikbaar gesteld. De jaarlijkse WEB-middelen worden in regioverband verdeeld. Voor de gemeente Deventer is binnen de regionale WEB-middelen een bedrag beschikbaar van € 755.000 (voor 2025) voor een drietal onderdelen:

1. Formeel taalonderwijs aan laaggeletterden (tot en met 2027 uitgevoerd door TopTaal) € 380.000
2. Subsidiëring van het DigiTaalhuis bij de Bibliotheek € 250.000
3. Een lokale subsidieregeling voor projecten die de aanpak van basisvaardigheden bevordert € 125.000

Openbaarmaking en communicatie

Openbaar

Aanpak en uitvoering

1. Het actieplan vaststellen;
2. Het actieplan met de partners ondertekenen;
3. Uitvoeren van de acties

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	Actieplan Basisvaardigheden (laaggeletterdheid) 2025-2028		
Nummer	2025-187	Portefeuillehouder	Wethouder De Geest,
Team	DEV-BLD-MO	Datum	18-03-2025

Inleiding

Het hebben van de juiste basisvaardigheden, het kunnen lezen, schrijven, rekenen en digitaal vaardig zijn, is niet voor iedere inwoner een vanzelfsprekendheid. Eind 2020 is het aanvalsplan laaggeletterdheid 2021-2024 opgesteld. Met als doel om ons als gemeente, met onze samenwerkingspartners, in te spannen om laaggeletterdheid te voorkomen danwel inwoners taalvaardiger te maken. Het huidige aanvalsplan dekt niet meer de lading met de huidige ontwikkelingen. Vandaar dat er, met de samenwerkingspartners, een doorontwikkeling heeft plaats gevonden wat heeft geleid tot een vernieuwd actieplan Basisvaardigheden 2025-2028.

Kader

- * Regioplan Basisvaardigheden 2024-2027
- * Actieplan Basisvaardigheden 2025-2028

Kern van de boodschap

Met dit vernieuwde actieplan versterken we de samenwerking met onze partners en bieden we gerichte acties voor onze inwoners om de basisvaardigheden te verhogen.

Het vernieuwde actieplan Basisvaardigheden is een doorontwikkeling van het vorige plan en sluit aan op de landelijke en regionale ontwikkelingen. Zo heeft laaggeletterdheid (taal- en schrijfvaardigheden) plaats gemaakt voor basisvaardigheden. Hierbij gaat het om het vergroten van de taal-, en schrijfvaardigheid, gecijferdheid en digi-vaardigheid bij onze inwoners. Daarnaast is er afgelopen jaar een nieuw regioplan opgesteld. Dit regioplan geeft cijfers en richting voor onze lokale vertaling.

Nadere toelichting

In Deventer telt iedereen mee en doet iedereen mee! We willen het verschil kunnen maken voor mensen die minder gemakkelijk mee kunnen doen als gevolg van een achterstand in basisvaardigheden. We streven naar een samenleving waarin men de basisvaardigheden beheerst of de mogelijkheid heeft om ondersteuning te krijgen als dat nog niet het geval is. Om zo het leven voor iedereen leuker, betekenisvoller en veiliger te maken waardoor er meer onderlinge verbinding en saamhorigheid ontstaat. Elkaar helpen en verder helpen is de norm. Zo vergroten we kanselijkheid bij onze inwoners.

De doelstellingen die we hierbij willen realiseren zijn:

1. Het percentage Deventenaren dat laaggeletterd stabiliseert ondanks de landelijke, negatieve trend dat laaggeletterdheid toeneemt.
2. Er is aanbod basisvaardigheden op alle benodigde taalniveaus zodat iedere inwoner met een hulpvraag op het gebied van basisvaardigheden ondersteund kan worden.
3. Extra inzet op preventie van laaggeletterdheid en bevorderen van leesplezier.
4. Extra inzet op het bereiken van werkgevers om laaggeletterde werknemers (bij voorkeur NT1-doelgroep) middels (maatwerk)trajecten te scholen.
5. We streven naar een begrijpelijke en eenvoudige dienstverlening en communicatie richting inwoners.

Verenigd in een stuurgroep met de gemeentelijke organisatie, de Bibliotheek Deventer, Raster, ConnecteD, TopTaal, Stichting Lezen & Schrijven en het onderwijs wordt er gestuurd op deze doelstellingen. Deze zijn vervolgens vertaald naar 9 concrete maatregelen waarbij elk stuurgroep lid een bepaalde verantwoordelijkheid heeft. De gemeente Deventer is regievoerder van het totale actieplan.

Actieplan Basisvaardigheden

2025-2028

Deventer | Januari 2025

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	5
1. De context	7
2. Speerpunten vanuit de regiovisie	11
3. Doelstellingen voor Deventer	12
4. Het DigiTaalhuis	14
5. Lokale acties	16
Actie 1: Regievoering aanpak basisvaardigheden	16
Actie 2: Landelijke ondersteuning	17
Actie 3: Invulling van het WEB-budget voor de aanpak basisvaardigheden	19
Actie 4: Een doorgaande ontwikkelingslijn Basisvaardigheden	20
Actie 5: Meer bereik laaggeletterden, zowel NT1 als NT2	21
Actie 6: Leesbevordering & leesplezier	23
Actie 7: Preventie laaggeletterdheid	25
Actie 8: Extra investeren in taalscholing op de werkvloer	27
Actie 9: Kwaliteit DigiTaalhuis	28
Bijlage 1: Aandeel doelgroepen laaggeletterden per gemeente	30
Bijlage 2: Rollen en bevoegdheden DigiTaalhuis	31
Bijlage 3: Netwerk (non-)formele taalaanbieders Deventer	33

Voorwoord

Cijfers en woorden. Soms zijn cijfers nodig om te laten zien hoe groot het belang is van woorden.

42.000

Het aantal woorden van een gemiddelde woordenschat van een volwassene.

52.000

Het aantal woorden dat iemand kent, met een zeer grote woordenschat.

27.000

Het aantal woorden dat iemand gebruikt, die weinig taalvaardigheid kent.

Aantallen

Woorden en cijfers zijn van onschatbare waarde. Bijzonder is dan ook dat landelijk onderzoek hierover niet heel frequent wordt uitgevoerd. Wij kunnen ons baseren op cijfers uit 2016: ongeveer 1 op de 5 Nederlanders van 16 jaar of ouder heeft moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Dat zou gaan om bijna 3 miljoen mensen in ons land.

De kans is groot dat ieder van ons meerdere mensen kent, die onvoldoende kunnen lezen, schrijven of rekenen. Omgerekend gaat het in Deventer om zo'n 7 procent van onze inwoners. Dat zijn ruim 7.000 inwoners, bijna net zoveel als alle basisschoolleerlingen in Deventer bij elkaar!

Woordensamenleving

Onze samenleving is eigenlijk uit woorden en cijfers opgebouwd: wil je de samenleving kunnen 'lezen', dan moet je ook daadwerkelijk kunnen lezen, schrijven en rekenen. Inwoners die niet of onvoldoende kunnen lezen, schrijven en rekenen, kunnen minder goed meedoen, staan soms letterlijk langs de kant.

Zowel de Rijksoverheid, gemeenten als partners zoals bibliotheken, taalaanbieders, werkgevers en welzijnsorganisaties zetten zich in, voor verbetering. Maar laaggeletterdheid is een complex probleem dat om extra inzet vraagt. Zowel op landelijk als lokaal niveau is het een stevige opgave om de aantallen niet te laten groeien.

“Inwoners die niet of onvoldoende kunnen lezen, schrijven en rekenen, kunnen minder goed meedoen. Zij staan soms letterlijk langs de kant.”

Samenwerking

Dit kunnen we alleen door samen op te trekken. In Deventer hebben we daarom dit hernieuwde actieplan opgesteld in nauwe samenspraak met de Openbare Bibliotheek, TopTaal, Raster, Stichting Lezen en Schrijven, KonnecteD en diverse vrijwilligersinitiatieven. Hun inbreng, betrokkenheid en bijdrage zijn waardevol in de acties die we nemen om lezen, schrijven en rekenen te bevorderen.

Dit alles zijn wij woordenschat-plichtig aan onze inwoners die het nodig hebben. In Deventer telt immers iedereen mee.

Rob de Geest

Wethouder Diversiteit en Inclusie

Inleiding

Basisvaardigheden omvatten lezen, luisteren, spreken, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Hierbij is sprake van een glijdende schaal: er is geen sprake van wel of niet, maar mensen hebben meer of minder basisvaardigheden. De vraag wanneer dat niveau (on)voldoende is, wordt gerelateerd aan de mogelijkheden om mee te kunnen doen in de maatschappij.

Het beschikken over voldoende basisvaardigheden, taal, rekenen en digitale vaardigheden is de basis om je te kunnen redden, zoals op je werk, in de opvoeding van kinderen en in het sociale leven. Mensen hebben basisvaardigheden nodig om informatie te begrijpen, zoals het nieuws, vacatures, brieven van overheidsinstanties of school en bijsluiters van medicijnen.

Ook neemt de hoeveelheid digitale informatie toe, waarvoor het belangrijk is ook digitaal vaardig te zijn en blijven. Lukt dat niet, dan ervaren mensen drempels bij het meedoen aan het gewone leven. Mensen die de basisvaardigheden onvoldoende machtig zijn hebben vaker te maken met werkloosheid, schulden, gezondheidsproblemen en een lager inkomen. Ze zijn ook minder vaak politiek en maatschappelijk actief.

Als het gaat om lezen en schrijven, laaggeletterd, dan raakt het de moedertaal van mensen (NT1¹) en tegelijkertijd is er voor een aantal ook een relatie met lezen en schrijven van een vreemde taal als Nederlands niet de moedertaal (NT2²) is.

Met dit actieplan sluiten we als gemeente aan bij het regioplan basisvaardigheden en vertalen we dit naar negen lokale acties. Het betreft daarmee de aanpak om basisvaardigheden van ingeburgerde inwoners van Deventer te verbeteren. Inburgering is een andere doelgroep met andere middelen en een ander beleid. Omdat er wel veel raakvlakken zijn is er nauw contact tussen de uitvoeringpartners en de beleidsmedewerkers.

Hetzelfde geldt voor ondersteuning bij het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) wat belegd is bij de bibliotheek. Er zitten hier veel raakvlakken met digitale vaardigheden omdat we streven naar een zo toegankelijk mogelijke dienstverlening, ook online.

Het IDO betreft ook een apart programma met een aparte subsidie.

Dit actieplan is een doorontwikkeling en versterking ten opzichte van het vorige plan. Het huidige aanvalsplan laaggeletterdheid is afgelopen en met een nieuw regioplan verdient Deventer ook een nieuw actieplan. Een doorontwikkeling zit in verbreding van het onderwerp. Waar het voorheen nog ging over laaggeletterdheid noemen we het nu basisvaardigheden. Digitale vaardigheden en gecijferdheid zijn hier ook onderdeel van. Er zijn stevige acties opgenomen in het actieplan en dit bekrachtigen de betrokken partners door hun handtekening onder dit plan te plaatsen.

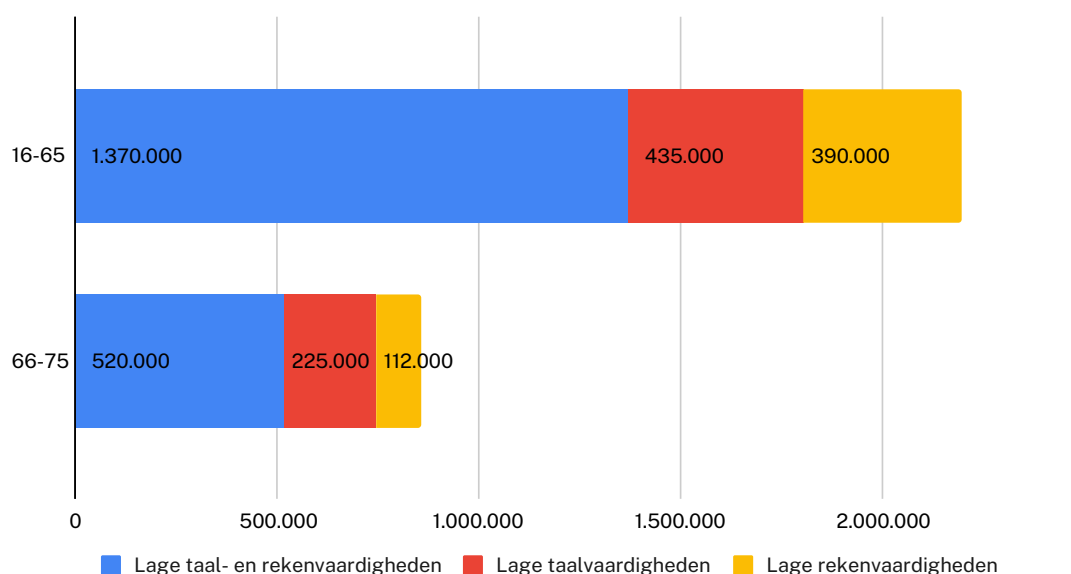
1 Een persoon die laaggeletterd is met de Nederlandse taal als moedertaal

2 Een persoon die laaggeletterd is met de Nederlandse taal als tweede taal

1. De context

In Nederland zijn er naar schatting 3 miljoen volwassenen die de basisvaardigheden onvoldoende beheersen³. Dat betekent dat ruim 15% van de Nederlanders zodanig moeite heeft met taal (lezen en schrijven), rekenen en/of digitale vaardigheden, dat zij daar in hun dagelijkse leven hinder van ondervinden en niet volledig kunnen meedoen in de samenleving.

Onderstaande grafiek geeft weer hoe de verdeling van de beheersing basisvaardigheden in relatie tot leeftijd is.

GRAFIEK 'LAAGGELETTERDEN NAAR BASISVAARDIGHEDEN EN LEEFTIJD (PEILJAAR 2023)⁴

Het grootste gedeelte van deze groep heeft moeite met zowel taal als rekenen (bijna 2 miljoen). Opvallend is ook dat bijna 600.000 mensen problemen ondervinden in het dagelijks leven omdat zij onvoldoende gecijferd zijn.

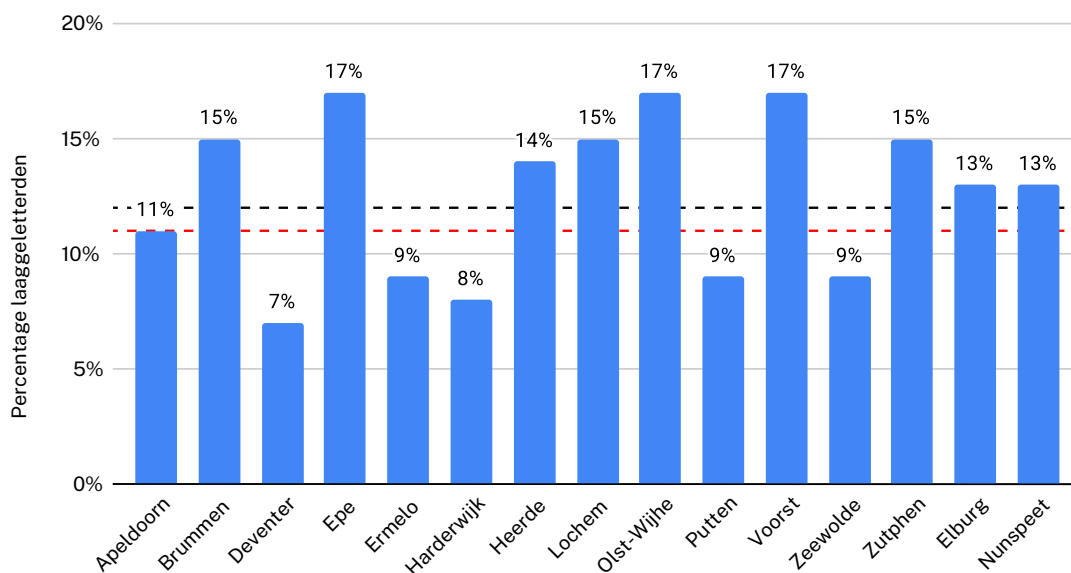
Het is in Nederland gebruikelijk om de term laaggeletterd te gebruiken voor alle volwassenen die moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden. De term lijkt te verwijzen naar volwassenen die (met name) moeite hebben met taal. Er is daarom vaak aandacht voor geletterdheid. Afgaande op de cijfers uit de tabel blijkt echter dat meer mensen moeite hebben met rekenen dan met taal.

3 Algemene Rekenkamer (2016). Aanpak van laaggeletterdheid.

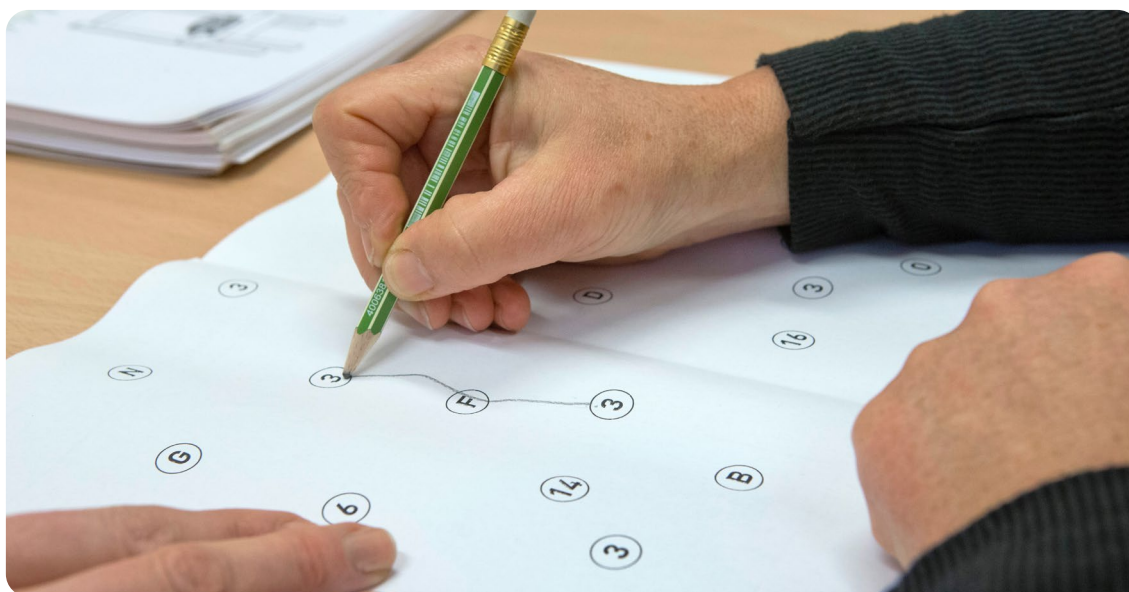
4 CBS 2021 bevolkingspiramide. Leeftijdsopbouw Nederland 2021

In de regio⁵ schommelt het percentage laaggeletterden enorm. In de onderstaande tabel is het percentage laaggeletterden voor de betreffende gemeenten te zien.

De zwarte stippellijn geeft het landelijk gemiddelde (12%) weer. De rode stippellijn geeft het gemiddelde (11%) van de regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe weer (peiljaar 2016).

Om grip te krijgen op deze grote groep mensen die de basisvaardigheden onvoldoende beheersen is er in de regio een doelgroepenanalyse gedaan. Hieruit zijn zeven verschillende doelgroepen geïdentificeerd die elk verschillen op een aantal achtergrondkenmerken.

5 Regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe

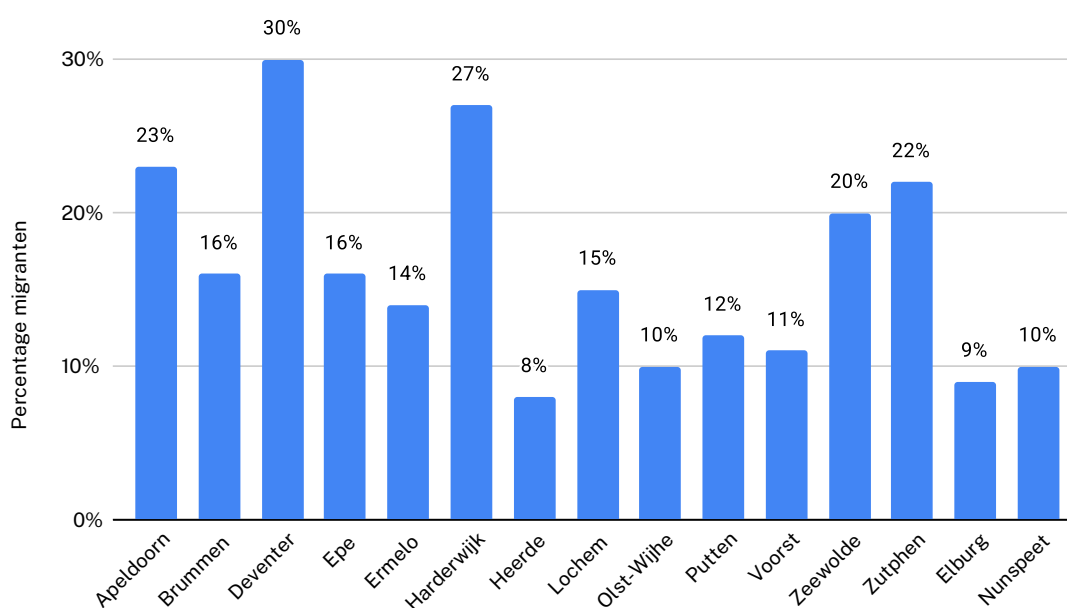
De zeven doelgroepen zijn:

- Doelgroep Werkenden 50+: ouderen (50-65), werkend, met Nederlandse achtergrond, en zowel partner én kinderen;
- Doelgroep Niet-actieven 50+: ouderen (50-65), niet-actief (niet actief op de arbeidsmarkt), met Nederlandse achtergrond, en zowel partner én kinderen;
- Doelgroep Werkenden 30-50: leeftijd 30-50 jaar, werkend, met Nederlandse achtergrond, divers qua partner en kinderen;
- Doelgroep Ouderen: ouderen (50-65), zowel werkend als niet-werkend, met Nederlandse achtergrond, en ófwel een partner, ófwel kinderen;
- Doelgroep Jongeren: jongeren (< 30 jaar), zowel werkend als niet-werkend, zowel met Nederlandse achtergrond als met migratieachtergrond, en zonder partner en kinderen;
- Doelgroep: Migranten: mensen met migratieachtergrond, 30 jaar en ouder, zowel werkend als niet-werkend, en met partner, met kinderen of met beide;
- Doelgroep Divers: mensen die niet in één van de bovengenoemde groepen vallen.

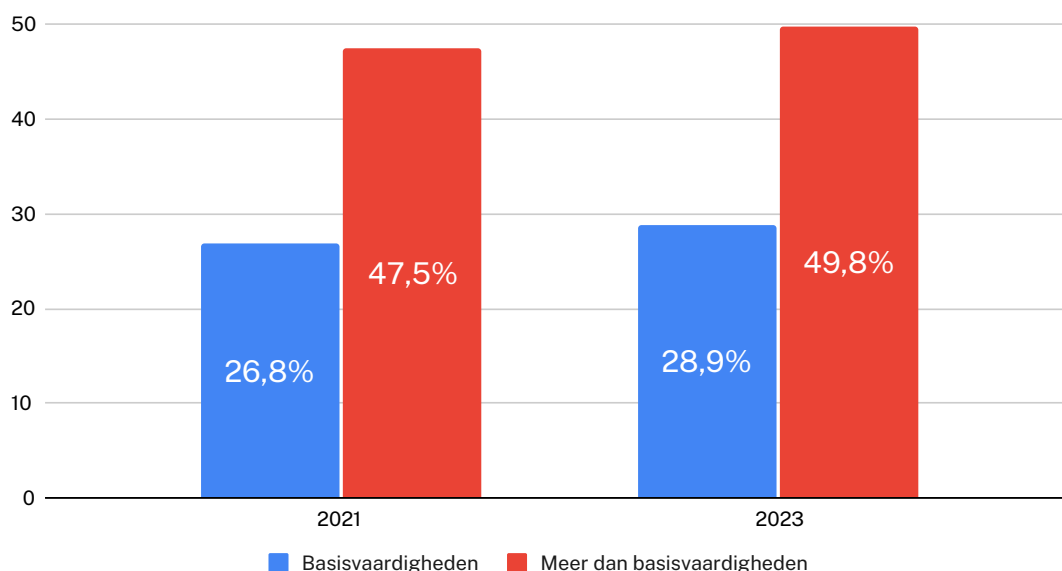
Het aantal laaggeletterden is onderverdeeld over deze zeven doelgroepen.

Opvallend voor Deventer is dat alle doelgroepen rond het landelijk gemiddelde en onder het regionale gemiddelde scoort behalve bij de doelgroep 'Migranten'. Daar scoort Deventer met 30% laaggeletterden in de doelgroep Migranten rond het landelijke gemiddelde maar ver boven het regionale gemiddelde van 21%.

In onderstaande tabel is de verdeling onder de doelgroep 'Migranten' weergegeven voor de regio. Deze doelgroep is in Deventer goed in beeld en we hebben hier een breed aanbod voor. In bijlage 1 is de volledige verdeling in percentages per doelgroep en gemeente in de regio te zien.

Digitale vaardigheden worden steeds belangrijker in de samenleving. Ook daarin zien we dat niet iedereen de digitale basisvaardigheden beheerst. In onderstaande tabel is weergegeven hoe het in Nederland gesteld is met de beheersing van digitale vaardigheden. Daarbij is nader onderzoek geweest onder 55+ers. Daarbij wordt aangegeven dat de helft van de 55+ers zich onvoldoende vaardig voelt in de digitale omgeving.

Conclusies

- Met 7% laaggeletterden scoort Deventer beter dan het landelijk en regionaal gemiddelde;
- Dat zijn nog altijd ruim 7.000 laaggeletterde inwoners in Deventer;
- In ieder geval 41% van de laaggeletterde Deventenaren heeft Nederlands als moedertaal;
- Een groot aandeel (30%) laaggeletterden Deventenaren, veel meer dan het regionaal gemiddelde, valt onder de doelgroep 'Migranten';
- Het aandeel jongeren is voor Deventer nog onder het landelijk en regionaal gemiddelde. Uit internationaal onderzoek (PISA-2023) blijkt dat maar liefst een derde van de Nederlandse 15-jarigen onvoldoende leesvaardigheden heeft. Dat is een flinke stijging ten opzichte van hetzelfde onderzoek uit 2018. Toen had een kwart van de Nederlandse 15-jarigen onvoldoende leesvaardigheden. Het is belangrijk om dit mee te nemen in het actieplan;
- De cijfers zijn uit 2016 dus we gebruiken deze als leidraad maar niet sturend voor beleid;
- De digitale vaardigheden zijn zeker voor 55+ers een uitdaging.

2. Speerpunten vanuit de regiovisie

De regionale visie omschrijft:

“In de huidige samenleving wordt meer dan ooit een beroep gedaan op mensen om zich voortdurend te ontwikkelen. Een leven lang ontwikkelen betekent dat inwoners zich blijven ontwikkelen om werk te vinden of te behouden, zich te laten bijscholen, betrokken ouders te kunnen worden, mee te kunnen doen in de buurt, zelfstandig gebruik te kunnen maken van de gezondheidszorg en schuldenvrij te kunnen worden of blijven.

Educatie van basisvaardigheden is een onmisbare schakel om mensen de kans te bieden om naar vermogen regie te voeren over hun leven en te kunnen werken aan zelfredzaamheid.

In de regio zien we de aanpak verbeteren van de basisvaardigheden als een fundamentele voorwaarde voor zelfredzaamheid, sociale inclusie en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. Deze aanpak vormt de basis voor het werken aan de brede welvaart⁶ in de regio.”

De doelstelling is een inclusieve samenleving waar zoveel mogelijk mensen de basisvaardigheden beheersen, zodat:

- Minder inwoners belemmeringen ervaren om deel te nemen aan de samenleving;
- Meer inwoners participeren in de samenleving en aan het werk zijn;
- Meer inwoners een startkwalificatie behalen;
- Meer inwoners financieel zelfredzaam zijn;
- Meer ouders betrokken zijn bij de schoolloopbaan van hun kind(eren);
- Meer mensen in staat zijn gezond te leven.

Dit doen we door aandacht te blijven geven op het bereiken van de doelgroep en dan met name de NT-1 doelgroep. Daarvoor is het van belang om nog nauwer samen te werken met partners als de bibliotheek, de sociale teams, welzijn, werkgevers en onderwijs.

Vanuit die samenwerking kunnen we aanbod op maat realiseren om zo aan te sluiten bij de leerbehoeften van de deelnemers.

---

6 Brede Welvaart gaat in de essentie over het welzijn van mensen. Naast de materiële welvaart gaat het over o.a. gezondheid, onderwijs, milieu, sociale cohesie en veiligheid.

3. Doelstellingen voor Deventer

In Deventer telt iedereen mee en doet iedereen mee! We willen het verschil kunnen maken voor mensen die minder gemakkelijk mee kunnen doen als gevolg van een achterstand in basisvaardigheden. We streven naar een samenleving waarin men de basisvaardigheden beheerst of de mogelijkheid heeft om ondersteuning te krijgen als dat nog niet het geval is. Om zo het leven voor iedereen leuker, betekenisvoller en veiliger te maken waardoor er meer onderlinge verbinding en saamhorigheid ontstaat. Elkaar helpen en verder helpen is de norm. Zo verkleinen we verschillen en kansenongelijkheid bij Deventenaren.

Doelstellingen 2025 – 2028

- Het percentage Deventenaren dat laaggeletterd is stabiliseert ondanks de landelijke, negatieve trend dat laaggeletterdheid toeneemt.
- Er is aanbod basisvaardigheden op alle benodigde taalniveaus zodat iedere inwoner met een hulpvraag op het gebied van basisvaardigheden ondersteund kan worden.
- Extra inzet op preventie van laaggeletterdheid en bevorderen van leesplezier.
- Extra inzet op het bereiken van werkgevers om laaggeletterde werknemers (bij voorkeur NT1-doelgroep) middels (maatwerk)trajecten te scholen.
- We streven naar een begrijpelijke en eenvoudige dienstverlening en communicatie richting inwoners.

Verenigd in een stuurgroep met de gemeentelijke organisatie, de Bibliotheek Deventer, Raster, KonnecteD, TopTaal, Stichting Lezen & Schrijven en het onderwijs wordt er gestuurd op deze doelstellingen. Deze zijn vervolgens vertaald naar 9 concrete acties waarbij elk stuurgroep lid een bepaalde verantwoordelijkheid heeft. De gemeente Deventer is regievoerder van het totale actieplan.

De stuurgroep opereert voornamelijk op bestuurlijk- en strategisch niveau. De vertaling naar uitvoering wordt opgepakt door de werkgroep van formele en informele taalaanbieders en organisaties die de doelgroep in beeld hebben. Zij zorgen ervoor dat er activiteiten, projecten en scholing wordt verzorgd voor laaggeletterde inwoners.

Verwachtingen van het actieplan

Een succesvol actieplan basisvaardigheden slaagt als we dit mét elkaar doen. De stuurgroep committeert zich aan het actieplan door deze te ondertekenen en het voortouw te nemen op haar actie(s). De gemeente is regievoerder over het proces en de voortgang van de acties.

Elk kwartaal komt de stuurgroep bijeen om de voortgang te monitoren en ontwikkelingen/kansen met elkaar te delen. Tussendoor houden we elkaar op de hoogte of zijn er afspraken onderling gemaakt om de acties uit te voeren.

We verwachten van elkaar dat er tijd en ruimte wordt geïnvesteerd om de acties ten uitvoer te brengen. Daarnaast pakt iedereen een aanjaagrol, op het gebied van het versterken van de basisvaardigheden, om deze zowel intern als bij zijn/haar partners hoog op de agenda te zetten.

Tevens is de stuurgroep opdrachtgever richting de werkgroep.

Werkgroep Basisvaardigheden

Voor de uitvoering van het actieplan Basisvaardigheden is een werkgroep gevormd. De werkgroep, onder voorzitting van de gemeente, heeft de opdracht vanuit de stuurgroep om de acties uit het actieplan uit te voeren. De werkgroep leden zijn in eerste instantie uitvoerder van de acties waarbij hun organisatie regievoerder is. Daarnaast leggen zij verbinding met de andere werkgroep leden, ondersteunen en versterken elkaar, leggen de voortgang vast en geven terugkoppeling (en escaleren indien nodig) naar de stuurgroep.

4. Het DigiTaalhuis

We kennen in Deventer een 'DigiTaalhuis'. Het DigiTaalhuis krijgt subsidie vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) voor het uitvoeren van laagdrempelige activiteiten ten behoeve van het vergroten en verbeteren van de basisvaardigheden van inwoners van Deventer.

Het DigiTaalhuis is nauw verbonden met de uitvoering van dit actieplan. Veel van de doelstellingen die in dit actieplan zijn opgenomen hebben overlap met de doelstellingen van het DigiTaalhuis.

Wie is het DigiTaalhuis?

Het DigiTaalhuis is tweeledig:

- Het is een samenwerkingsverband van organisaties die betrokken zijn bij het vergroten van de basisvaardigheden van inwoners van Deventer.
- Het zijn fysieke ontmoetingsplekken in Deventer waar inwoners terecht kunnen voor het werken aan hun basisvaardigheden.

Voor wie is het DigiTaalhuis?

Het DigiTaalhuis is er voor alle inwoners van de gemeente Deventer, die niet inburgeringsplichtig zijn of al ingeburgerd zijn, en die aan hun basisvaardigheden willen werken. Het vergroten of verbeteren van hun vaardigheden op het gebied van taal maar ook digitaal en gecijferdheid.

De functies van het DigiTaalhuis

De functies die een (digi)taalhuis moet uitvoeren zijn landelijk vastgelegd in de WEB en betreffen:

- Het verzorgen van intakes basisvaardigheden en doorverwijzen naar passend aanbod;
- Het scholen van vrijwilligers (inclusief intervisie en bijscholing);
- Het bieden van een basiscollectie lees-, les-, oefen- en toets materiaal (zowel fysiek als digitaal) en hierover adviseren naar organisaties, vrijwilligers en deelnemers;
- Het verzorgen van een aanbod basisvaardigheden in de gemeente;

- Het aanbod basisvaardigheden in een duidelijk overzicht presenteren in de gemeente;
- Het registreren en monitoren van deelnemende inwoners;
- Het trainen van organisaties in het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden.

Wie vormen het DigiTaalhuis?

Het DigiTaalhuis is een samenwerking om eerdergenoemde functies uit te voeren. De regie op deze samenwerking ligt bij de Bibliotheek Deventer. Deze organisatie is bestuurlijk en juridisch verantwoordelijk voor het DigiTaalhuis en legt daarover namens alle partners verantwoording af. Het DigiTaalhuis werkt met veel organisaties samen, zoals taalaanbieders, buurthuizen en andere maatschappelijke organisaties. De samenwerkingspartners van het DigiTaalhuis zijn:

- Gemeente Deventer;
- TopTaal;
- Stichting Lezen & Schrijven;
- Bibliotheek Deventer;
- KonnecteD;
- Raster-Welzijn en Sam&Ko;
- Non-formele taalaanbieders, vertegenwoordigd door de Bibliotheek.

Zij vormen de stuurgroep van het Actieplan Basisvaardigheden én de stuurgroep van het DigiTaalhuis. De rollen en bevoegdheden van de stuurgroep en de afzonderlijke leden staan beschreven in bijlage 2 'Rollen en bevoegdheden DigiTaalhuis'.

Het DigiTaalhuis en de relatie met het Actieplan Basisvaardigheden

In het volgende hoofdstuk worden de acties beschreven om de basisvaardigheden van inwoners te vergroten. Elke partner heeft één of meerdere acties waar zij regievoerder op is. Bij elke actie staat ook de rol van het DigiTaalhuis weergegeven.

5. Lokale acties

Actie 1: Regievoering aanpak basisvaardigheden

Regievoerder: Gemeente Deventer

Ambitie 2025 – 2028

De gemeente pakt de regie op de aanpak van basisvaardigheden. De gemeente zet de lijnen uit voor besteding van de WEB middelen voor het DigiTaalhuis, de lokale projecten en de formele trajecten bij TopTaal. De gemeente is voorzitter en aanjager van de bestuurlijke stuurgroep en de werkgroep. En neemt verantwoordelijkheid voor de aanpak van basisvaardigheden en houdt regie op de uitvoering van dit actieplan. Daarnaast pakt de gemeentelijke organisatie een voorbeeld- en verbindende rol op het gebied van de aanpak basisvaardigheden.

Wat gaan we oppakken?

De gemeente Deventer verstaat onder regie voeren dat zij de kaders en lijnen uitzet voor het aanbod van activiteiten voor het vergroten van de basisvaardigheden. De gemeente houdt de verbinding met de ontwikkelingen in de regio en de centrumgemeente Apeldoorn.

De gemeente houdt de regie op de uitvoering van de acties van het actieplan. En stimuleert en faciliteert initiatieven uit de gemeenschap/ gemeente die het aantal laaggeletterden doet verminderen en/ of met behulp van preventieve acties voorkomt dat het aantal laaggeletterden toeneemt.

Tot slot pakt de gemeente een voorbeeldrol door ook binnen de eigen organisatie aandacht te geven aan taalgebruik bij onder andere brieven, vacatures en communicatie uitingen. Vanuit die voorbeeldrol zoekt de gemeente de verbinding met partners, bedrijven en andere organisaties om laaggeletterdheid op de agenda te krijgen. Voorbeelden hiervan zijn de Human Capital Agenda (HCA) en door Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en Inkopen (MVOI).

Wat verwacht de gemeente Deventer van andere organisaties?

De gemeente Deventer verwacht van alle partners commitment op de acties die met elkaar overeengekomen zijn. Dat betekent een actieve inzet en betrokkenheid, waarbij we verwachten dat de deelnemers voorop staan bij de preventie- en het terugdringen van laaggeletterdheid en het vergroten van de basisvaardigheden. Stichting Lezen & Schrijven vervult een ondersteunende rol voor de gemeente Deventer op deze actie.

Daar waar nodig zullen er met (vrijwilligers)organisaties afspraken worden gemaakt over hun rol en betrokkenheid en waarin ze ondersteunt kunnen worden door de gemeente in de aanpak basisvaardigheden. Waarbij de regiovisie en het lokale actieplan leidend is in de vertaling naar activiteiten.

Tot slot formaliseren we het actieplan door deze te ondertekenen met de partners die betrokken zijn bij de uitvoer van de acties.

Actie 2: Landelijke ondersteuning

Regievoerder: Gemeente Deventer

Samenwerkingspartner: Stichting Lezen & Schrijven

Ambitie 2025 – 2028

Optimaal gebruik maken van de ondersteuning van stichting Lezen & Schrijven en het landelijke expertisecentrum. De inzet van Stichting Lezen & Schrijven zetten we op maat in voor Deventer passende bij de lokale ontwikkelingen.

Wat gaan we oppakken?

Stichting Lezen & Schrijven heeft een landelijke dekking van adviseurs die de gemeente beleidsmatig kunnen bijstaan. Het kan gaan om inhoudelijke en procesmatige advisering en begeleiding bij de beleidsontwikkeling- en implementatie, opzet van integrale aanpak binnen de gemeente, ondersteuning bij structurele screening, netwerkvorming tussen gemeenten en met andere partners, voorlichting- en wervingscampagnes, inkoop/subsidiëring van lesaanbod en monitoring. In het specifieke geval van Deventer kan Stichting Lezen en Schrijven ondersteuning bieden in de stuurgroep. De werkzaamheden met Stichting Lezen en Schrijven worden jaarlijks vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

De komende jaren wordt in ieder geval ingezet op:

- In samenwerking met het DigiTaalhuis jaarlijks een partnerorganisatie opleiden met de workshop 'herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden'. Denk hierbij aan de frontoffice van de gemeente, het BAD & inkomensconsulenten en de Voor Elkaar Teams;
- Eenmalig een krachtenveldanalyse organiseren met de stuurgroep en directe partners;
- Deelname aan de stuurgroep vergaderingen;
- Leren, en gebruik maken, van het landelijk expertisecentrum;
- Gevraagd en ongevraagd adviseren van de gemeente Deventer;
- In samenwerking met het DigiTaalhuis het inzetten van taalambassadeurs voor het creëren van bewustwording

Actie 3: Invulling van het WEB-budget voor de aanpak basisvaardigheden

Regievoerder: Gemeente Deventer

Samenwerkingspartners: regiogemeenten uit de Stedendriehoek en noordwest Veluwe en TopTaal.

Rol DigiTaalhuis: Uitvoering geven aan het jaarplan DigiTaalhuis waar de WEB-subsidie voor is afgegeven.

Ambitie 2025 – 2028

Een goede en adequate inzet van alle reguliere (en extra) middelen uit het WEB-budget die aansluiten bij de regiovisie en het lokale actieplan voor Deventer.

Wat gaan we oppakken?

De jaarlijkse WEB-middelen worden in regioverband verdeeld. Voor de gemeente Deventer is binnen de regionale WEB-middelen een bedrag beschikbaar van €755.000 (voor 2025) voor een drietal onderdelen:

- Formeel taalonderwijs aan laaggeletterden (tot en met 2027 uitgevoerd door TopTaal): €380.000
- Subsidiëring van het DigiTaalhuis bij de Bibliotheek: €250.000
- Een lokale subsidieregeling voor projecten die de aanpak van basisvaardigheden bevordert: €125.000

Onder aanvoering van regiogemeente Apeldoorn worden de subsidieaanvragen beoordeeld en beschikt. De regiogemeente organiseert op ambtelijk niveau de kwartaalrapportages, werkgroep overleggen over gezamenlijke initiatieven, goede voorbeelden en landelijke ontwikkelingen. De (Digi)Taalhuizen en TopTaal kunnen vier keer per jaar aansluiten bij de kwartaaloverleggen van de regiogemeente.

Daarnaast organiseert de regiogemeente eenmaal per jaar een inspiratiebijeenkomst voor zowel de ambtelijke organisatie als de (Digi)Taalhuizen.

Actie 4: Een doorgaande ontwikkelingslijn Basisvaardigheden

Regievoerder: DigiTaalhuis

Samenwerkingspartners: de Bibliotheek Deventer, gemeente Deventer, regiogemeente Apeldoorn

Ambities 2025–2028

Uitbreiding en versterking van de doorgaande leerlijn basisvaardigheden zodat er voor alle inwoners groeimogelijkheden zijn ten behoeve van de verbetering van basisvaardigheden.

Wat gaan we oppakken?

Eén van de hoofdtaken van het DigiTaalhuis is het aanbieden van taalondersteuning op diverse taalniveaus. Het is van belang om dit te onderhouden en versterken/uitbreiden waar nodig. Zowel op het gebied van aanbod als op het gebied van deelnemers. Waar extra op ingezet gaat worden:

- Een doorlopende leerlijn basisvaardigheden aanbieden en het aantal deelnemers uitbreiden;
- Project uitvoeren en borgen;
- Meer de wijken in en de specifieke vindplekken inzetten voor aanbod basisvaardigheden;
- Uitbreiden van het netwerk en scholing van partnerorganisaties;
- Er wordt samengewerkt met het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)
- Continuering doorsluiting naar TopTaal.

Actie 5: Meer bereik laaggeletterden, zowel NT1 als NT2

Regievoerder: de Bibliotheek Deventer

Samenwerkingspartners: Raster, KonnecteD, DigiTaalhuis en TopTaal

Rol DigiTaalhuis: Met de samenwerkingspartners bereik van het aanbod voor laaggeletterden vergroten.

Ambitie 2025 – 2028

In het non-formele aanbod had Deventer in 2023 350 deelnemers. Het streven is om dat aantal minimaal te behouden op jaarlijkse basis, waarvan 10% binnen de NT1 doelgroep valt.

Wat gaan we oppakken?

We doen dit door in onze benadering en aanpak de NT1 en NT2 doelgroep te scheiden van elkaar. En daarmee tegemoet te komen aan de verschillen in leerbehoeften van de twee groepen. Bij de NT1 doelgroep gaat het veel meer om individuele, persoonlijke leerdoelen dan bij de NT2 doelgroep. We gaan extra inzetten op onder andere:

- Het werven, begeleiden en scholen van taalbemiddelaars (vertrouwenspersonen/contactpersonen die alles weten over laaggeletterdheid): mensen die andere mensen ondersteunen met taken die ze ingewikkeld vinden (de groepsapp gebruiken voor school, het begrijpen van de nieuwsbrief, aanvragen van toelagen, etc.). Dit zijn de warme doorverwijzers richting het DigiTaalhuis, waar vanuit de intake en de toeleiding naar passend aanbod plaats kan vinden.
- Screening en/of signaleren bij of op plekken waar NT1-ers te vinden zijn en die het in het werkproces kunnen inbedden. We stellen voor om Werk & Inkomen, Voor Elkaar Teams, schuldhulpverlening, re-integratiebedrijven, KonnecteD, drukbezochte loketfuncties fysiek en telefonisch (woningcorporaties, gemeente Salland zorgverzekeringen) aan te wijzen voor signaleringsfunctie door middel van scholing. Screening kan gedaan worden door middel van de Taalmeter⁷, contextgerichte vragen of Taalverkenners.
- De beschikbaarheid van docenten met NT1-expertise in Deventer. Voor het bereiken en onderwijzen van de NT1 doelgroep, is de beschikbaarheid van NT1-docenten van cruciaal belang. TopTaal geeft aan dat zij, in samenwerking, ook de NT1 groepen kunnen bedienen.

---

7 De Taalmeter is een online instrument dat consulenten helpt bij het herkennen van laaggeletterdheid.

- De intake gesprekken bij KonnecteD met nieuwe werknemers direct laaggeletterdheid opnemen in de gesprekken.
- Meer de wijken in gaan (met de taalambassadeurs) en naar de specifieke vindplekken gaan van kwetsbare doelgroepen.

Actie 6: Leesbevordering & leesplezier

Regievoerder: de Bibliotheek Deventer

Samenwerkingspartners: Het onderwijs en de kinderopvang

Rol DigiTaalhuis: Het stimuleren van leesbevordering en leesplezier bij ouders en andere volwassenen binnen de WEB-doelgroep.

Ambitie 2025 – 2028

Uitbreiding en versterking van de doorgaande leesbevorderingslijn zodat in 2028 alle kinderen in Deventer van 0 tot 18 jaar gestimuleerd worden in hun taalontwikkeling, ongeacht hun achtergrond of thuissituatie.

Wat gaan we oppakken?

Bibliotheek Deventer zet met de programmalijn Jeugd & Onderwijs in op de verdere uitbreiding en versterking van de doorgaande leesbevorderingslijn (Boekstart, Boekstart in de kinderopvang, Boekstartcoach bij het consultatiebureau, en de Bibliotheek op school voor het PO, VO, MBO en PABO) volgens de landelijke aanpak. Dit programma wordt gecombineerd met landelijke leesbevorderingscampagnes zoals de Nationale Voorleesdagen en de Kinderboekenweek.

Lokaal is er onder andere het project 'Scoor een Boek!' waarbij wordt samengewerkt met voetbalclub Go Ahead Eagles om kinderen uit laagtaalvaardige gezinnen te motiveren tot lezen.

De Bibliotheek Deventer coördineert in samenwerking met partners als Raster kinderopvang en met een grote groep vrijwilligers de VoorleesExpress Deventer. Dit is een landelijk programma rond leesopvoeding en voorleesrituelen, interventie in gezinssituatie en bezoek aan de bibliotheek. Naast de VoorleesExpress heeft de bibliotheek ook de DoorleesExpress uitgerold. De VoorleesExpress betreft kinderen tot 8 jaar, DoorleesExpress is er voor gezinnen met kinderen van 8 jaar en ouder. Thuisstaal is een programma van de bibliotheek en het AZC in samenwerking met Saxion PABO.

Daarnaast loopt de 'Brede Gezinsaanpak'. Bij programma's als BoekStart in de kinderopvang, de Bibliotheek op School en de VoorleesExpress worden met name de kinderen bereikt. Ambitie is om via bewezen methodieken meer ouders te bereiken. Daarbij wordt aangesloten bij de specifieke behoefte van de ouder, bijvoorbeeld advies over geldbeheer of het invullen van een formulier. Bijvoorbeeld via een spelinloop op een kinderdagverblijf. Essentieel is een warme overdracht. Waarbij bijvoorbeeld de pedagogische medewerker of een vrijwilliger van de VoorleesExpress meegaat naar een BoekStart inloopochtend of andere activiteit. Belangrijk onderdeel van deze aanpak zijn trainingen in het herkennen van laaggeletterdheid en de mogelijke vervolgstappen voor medewerkers en vrijwilligers van de VoorleesExpress, Boekstartinloop en leerkrachten.

Aanvullend op dat programma wordt er extra ingezet op:

- Binnen de 'Brede Gezinsaanpak' gaat de bibliotheek meer de wijken in. Hiervoor is een 'Biebfiets' aangeschaft. Door deze fiets is de drempel lager om het voorlezen voor kinderen in de wijken te brengen. Bij scholen, kinderdagverblijven, wijkcentra en speeltuinverenigingen.
- De reeds opgerichte Deventer Leescoalitie. Deze coalitie bestaat uit verschillende partnerorganisaties en heeft als doel preventie en het bevorderen van leesplezier.
- Een vorm van samenwerking te hebben met alle scholen en kinderopvanglocaties in 2027 in Deventer. Momenteel is een samenwerkingsovereenkomst met 45% van de kinderopvanglocaties en 75% van de basisscholen. Met het Eddy Hillesum Lyceum wordt structureel samengewerkt binnen het programma 'de Bibliotheek op School'. Het streven is om ook het voortgezet speciaal onderwijs aan te laten sluiten.
- De beschikbaarheid te hebben over een ruime en brede collectie kinderboeken. Omdat vanuit de samenwerkingsprogramma's gebruik wordt gemaakt van de collectie van de bibliotheek, komt de collectie in de bibliotheekvestigingen onder druk te staan. De collectie dient structureel uitgebreid te worden. De kosten en evt. mogelijkheden voor financiering hiervan zullen in kaart gebracht worden.
- Samenwerking met de GGD IJsselland. Sinds januari 2024 is de BoekStartcoach werkzaam op locatie Schurenstraat. De BoekStartcoach komt om de week op het consultatiebureau en ondersteunt de jeugdarts en -verpleegkundige door met ouders in gesprek te gaan en gerichte voorleesondersteuning te bieden. Zo bouwt de BoekStartcoach een nauwe band op met ouders en wordt de coach een vertrouwd gezicht, ook in de Bibliotheek. Het blijkt dat vooral laagtaalvaardige ouders hierdoor makkelijker naar de Bibliotheek gaan.

Actie 7: Preventie laaggeletterdheid

Regievoerder: Raster

Samenwerkingspartners: Kinderopvanglocaties, de Bibliotheek Deventer, DigiTaalhuis, GGD, Welzijn en gemeente Deventer

Rol DigiTaalhuis: Het voeren van intakes en doorverwijzen naar passend aanbod. Het trainen/scholen van kinderopvang, GGD, Welzijn en gemeente bij het signaleren en doorverwijzen laaggeletterden.

Ambitie 2025 – 2028

Groter bereik van ouders om de taalontwikkeling van kinderen te vergroten, met name in de voorschoolse periode. Omdat de impact bij de jongste jeugd verreweg het grootst is.

Wat doen we al extra voor jeugd naast regulier onderwijs?

- Doorlopende leerlijn van 0 – 18 jaar:
- 0-2 Jarigen: advies door de JGZ over praten met je kind, waar nodig gespecialiseerde interventies.
- 2-4 Jarigen: alle kinderen naar de voorschool. Gemeente organiseert peuterspelen en VVE. VVE voor kinderen met een risico op achterstanden (circa 25% van alle peuters). Ouderbetrokkenheid is verantwoordelijkheid van de VVEa aanbieders. De cursus 'Peuter in zicht' wordt voor ouders aangeboden.
- Vanaf 4 jaar: kinderen gaan naar het basisonderwijs. Basisvaardigheden is een verantwoordelijkheid van het onderwijs. Gemeente financiert extra onderwijstijd voor kinderen die achterblijven op begrijpend lezen (TAD). Vanuit de scholen worden ouders betrokken om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren.
- Vanuit de bibliotheek is er de VoorleesExpress en de bibliotheek op school.

Wat gaan we oppakken?

Stichting Lezen & Schrijven ziet de grootste winst op het gebied van preventie laaggeletterdheid bij de jongste jeugd en dan met name de zogenaamde eerste duizend dagen. Het actief betrekken van ouders bij de taalontwikkeling van hun kinderen, denk aan samen lezen, voorlezen en leren schrijven en het bieden van een taalrijke omgeving is ontzettend waardevol. Ouders moeten wel in staat zijn om hun kinderen hierbij te helpen. Vaak hebben ouders van kinderen die bij de VVE zitten zelf ook moeite met de basisvaardigheden. Het zou daarmee een win-win zijn als we ouders meer kunnen toeleiden naar taalondersteuning. Zodat de ouders taalvaardiger worden en ook in staat zijn om hun kinderen te helpen in hun ontwikkeling. Maar ook voor de tweejarige leeftijd al actie ondernemen om kinderen naar een VVE locatie toe te leiden. Het doel van een VVE indicatie is: de kansen van een kind vergroten om op een goed (taal)niveau te starten aan de basisschool/ groep 3.

Om dat doel te halen, is samenwerking tussen VVE aanbieders en ouders/ opvoeders wenselijk. Want naast de paar dagdelen per week VVE, heeft een kind een taalrijke thuisomgeving nodig om taalvaardig te worden. Dit is vrijblijvend en er wordt in veel gevallen niet aan voldaan. De keuze om dit niet te verplichten is omdat dat ten koste kan gaan van de ontwikkeling van het kind, doordat ouders hun kinderen dan niet naar de VVE brengen.

Het is wel van belang om meer gebruik te maken van deze wederkerigheid en ouders die ook moeite hebben met de basisvaardigheden richting taal-, digi- en rekenondersteuning toe te leiden.

Daarvoor is o.a. nodig:

- Peuters komen rond 1,5 jaar al in beeld bij de VVE toeleiders door de JVK/GGD
- Meer ouders toeleiden naar taalondersteuning en ook actief inzetten als voorleesouders.
- VVE locaties workshops laten volgen in het signaleren en doorverwijzen van laaggeletterdheid;
- (voor)scholen bewust maken van en waar nodig ondersteunen bij heldere (of: eenvoudige) communicatie met ouders.

Actie 8: Extra investeren in taalscholing op de werkvloer

Regievoerder: KonnecteD

Samenwerkingspartners: de Bibliotheek Deventer, gemeente Deventer, Human Capital Agenda en TopTaal

Rol DigiTaalhuis: Verzorgen van trainingen/scholing van signaleren en doorverwijzen laaggeletterden. Het geven van workshops en presentaties voor bijeenkomsten met werkgevers.

Ambitie 2025–2028

De landelijke doelstelling is per arbeidsmarktregio geformuleerd. Als we die vertalen naar Deventer, dan betekent het dat we 750 werknemers bij circa 25 bedrijven in 2027 bereikt willen hebben.

Wat gaan we oppakken?

Het verbeteren van de basisvaardigheden levert iedere werkgever winst op. Wanneer werknemers beter kunnen lezen, schrijven, rekenen en digitaal vaardig zijn, zijn zij minder afhankelijk van collega's. Hierdoor wordt de productiviteit van het bedrijf verbeterd en kunnen werknemers zelfstandiger werken. Ook wordt er geld bespaard op het ziekteverzuim. Werknemers die de Nederlandse taal beter beheersen ervaren minder stress op de werkvloer omdat ze zichzelf beter kunnen redden (Stichting Lezen & Schrijven, 2015). Om dit te bereiken gaan we:

- Opvolging geven aan de training laaggeletterdheid. Team Commercie van KonnecteD. Opvolging c.q. 2e training heeft al plaatsgevonden.
- In gesprek met de AMR over toevoegen training herkennen laaggeletterdheid aan de Harry training (training aan leidinggevenden die in hun team mensen hebben met extra begeleidingsbehoefte).
- Organiseren van 3-rondetafelgesprekken met bedrijven.
- Grote werkgever Deventer benaderen die dan als Ambassadeur Laaggeletterdheid gaat fungeren om andere werkgevers te enthousiasmeren. Deze kan ook ondersteunen bij de rondetafelgesprekken.
- Marketingcampagne opzetten Deventer breed (verhalen delen).
- I.s.m. marketing KonnecteD, Bibliotheek Deventer, Gemeente Deventer, Human Capital een werkgeversprogramma laaggeletterdheid uitwerken.

Actie 9: Kwaliteit DigiTaalhuis

Regievoerder: de Bibliotheek Deventer

Samenwerkingspartners: Regiogemeente Apeldoorn en gemeente Deventer

Ambitie 2025 – 2028

We bewaken de kwaliteit van het DigiTaalhuis door de bouwstenen uit de audit. We zetten het DigiTaalhuis in als overlegstructuur.

Wat gaan we oppakken?

Het DigiTaalhuis is in Deventer een belangrijke schakel in de lokale aanpak van laaggeletterdheid. De coördinatie van het DigiTaalhuis is in Deventer belegd bij de Bibliotheek. Zij zijn ook juridisch en bestuurlijk verantwoordelijk. Investeren in, en het borgen van, de kwaliteit van deze aanpak is van groot belang. Door te investeren in kwaliteit kunnen er meer mensen beter geholpen worden om hun basisvaardigheden te verbeteren.

Er is een landelijk kwaliteitskader ontwikkeld met vernieuwde bouwstenen voor taalhuizen. Hierin staan criteria waaraan een DigiTaalhuis moet voldoen. De bibliotheek ziet toe op deze criteria.

De bouwstenen naar de Deventer situatie vertaald zijn:

- Het DigiTaalhuis heeft als taak het werven van de doelgroep(en), het afnemen van intakes en doorverwijzen naar passend aanbod binnen of buiten het DigiTaalhuis. Hierbij wordt gezorgd voor een passende match tussen leervraag en -aanbod. Monitoren/volgen van de deelnemers is onderdeel van de aanpak.
- Het DigiTaalhuis heeft in elk geval één of meerdere fysieke (oefen)plekken waar een basiscollectie lees-, les-, oefen- en toetsmaterialen (zowel fysiek als digitaal) beschikbaar zijn. De bibliotheek zorgt voor een actueel en compleet overzicht van het cursusaanbod van basisvaardigheden dat beschikbaar is voor alle partijen in het werkgebied. Dit overzicht is geïntegreerd in de sociale kaart www.deventerwijzer.nl. De bibliotheek beantwoordt vragen over het basisvaardighedenaanbod, de collecties en materialen.
- De dagelijkse coördinatie van de taken van het DigiTaalhuis ligt bij de DigiTaalhuis coördinator, van wie de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastgelegd moeten worden.
- Aan het DigiTaalhuis is een taalinhoudelijk onderwijskundig specialist verbonden met een NT1/NT2- bevoegdheid en die ervaring heeft met de doelgroep(en). Deze functionaris is verantwoordelijk voor de intakes van laaggeletterden, het adviseren van leerroutes, het coachen en het bieden van deskundigheidsbevordering aan taalvrijwilligers.

- Indien het DigiTaalhuis de verwijfsfunctie uitvoert én ook informeel/non-formeel aanbod verzorgt, is een duidelijke functiescheiding vastgelegd opdat doorverwijzing altijd plaatsvindt op basis van onafhankelijkheid en professionaliteit.
- De vrijwilligers die door de netwerkpartners van het DigiTaalhuis worden ingezet, worden geschoold.
- In regioverband wordt samengewerkt door de Taalhuizen en gemeenten. Er is een regiovisie en een gezamenlijke aanpak om de kwaliteit van de werkwijze en dienstverlening en de door de bibliotheek bereikte resultaten te monitoren, te evalueren en waar nodig bij te kunnen stellen (plan-do-check-act), in afstemming met de opdracht van de gemeente. Tevens verzamelt de bibliotheek, met inachtneming van de relevante wet- en regelgeving, de noodzakelijke kwalitatieve en kwantitatieve informatie die noodzakelijk is voor haar kwaliteitszorg.
- Het DigiTaalhuis committeert zich aan de vierjaarlijkse externe toetsing op basis van het certificeringskader Taalhuizen.

Bijlage 1: Aandeel doelgroepen laaggeletterden per gemeente

	Totaal aandeel laaggeletterden	A. Werkenden 50+	B. Niet-actieven	C. Werkenden 30-50	D. Ouderen	E. Jongeren	F. Migranten	G. Divers
Nederland	12%	14%	10%	8%	9%	11%	31%	16%
Arbeidsmarkt-regio	11%	18%	13%	10%	10%	12%	21%	17%
Apeldoorn	11%	17%	12%	9%	10%	11%	23%	18%
Brummen	15%	23%	15%	9%	9%	12%	16%	16%
Deventer	7%	14%	9%	9%	9%	11%	30%	18%
Epe	17%	21%	17%	10%	9%	12%	16%	16%
Ermelo	9%	21%	14%	10%	11%	14%	14%	16%
Harderwijk	8%	16%	11%	10%	9%	11%	27%	16%
Heerde	14%	24%	20%	12%	8%	12%	8%	14%
Lochem	15%	24%	15%	10%	10%	11%	15%	15%
Olst-Wijhe	17%	27%	15%	11%	9%	13%	10%	16%
Putten	9%	22%	17%	12%	8%	14%	12%	16%
Voorst	17%	26%	16%	10%	10%	12%	11%	15%
Zeewolde	9%	20%	11%	9%	8%	14%	20%	17%
Zutphen	15%	16%	12%	8%	13%	11%	22%	19%
Elburg	13%	21%	18%	13%	8%	14%	9%	17%
Nunspeet	13%	21%	18%	11%	9%	14%	10%	16%

Bijlage 2: Rollen en bevoegdheden DigiTaalhuis

Gemeente

Gemeente Deventer is formeel opdrachtgever van het DigiTaalhuis. Zij ontvangt WEB-middelen vanuit het Rijk en stelt deze beschikbaar aan het DigiTaalhuis i.c. de Bibliotheek Deventer voor het uitvoeren van de werkzaamheden.

Tevens is de gemeente medetoeleider van inwoners naar het DigiTaalhuis voor het vergroten van hun basisvaardigheden

Stuurgroep basisvaardigheden

De stuurgroep stuurt en coördineert op de doelstellingen en acties die zijn opgenomen in het actieplan Basisvaardigheden.

Daarnaast adviseert de stuurgroep op het jaarplan en begroting van het DigiTaalhuis

Bibliotheek Deventer

De Bibliotheek Deventer is regievoerder van de samenwerking voor doelen en taken van het DigiTaalhuis en bestuurlijk en juridisch verantwoordelijk.

Daarnaast fungeert de bibliotheek als penvoerder voor het schrijven van het jaarplan en begroting DigiTaalhuis en vraagt de subsidie van de WEB-middelen aan voor het DigiTaalhuis. Daarbij is de Bibliotheek werkgever van het personeel van het DigiTaalhuis.

De Bibliotheek vertegenwoordigt de non-formele aanbieders die met WEB-doelgroepen werken in het DigiTaalhuis.

TopTaal

TopTaal is de formele taalaanbieder voor cursussen van inwoners van Deventer. Zij zijn via de contractgemeente van de WEB, gemeente Apeldoorn, gecontracteerd tot en met 2027 voor alle formele cursussen vanuit de WEB-middelen. TopTaal werkt binnen het DigiTaalhuis samen met andere non-formele aanbieders aan warme doorverwijzingen heen en weer en zorgt samen met andere aanbieders voor een doorgaande leerlijn.

KonnecteD

Als leerwerkbedrijf is KonnecteD een belangrijke schakel tussen mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, werkgevers en leerwerktrajecten. In deze leertrajecten wordt het vergroten van basisvaardigheden verwerkt. KonnecteD is daarmee ook toeleider van deelnemers naar intakes en andere trajecten.

Sam&Ko

De kinderopvang is een belangrijke schakel voor kinderen en ouders met lage basisvaardigheden en het aanbod basisvaardigheden. Daarmee is ze toeleider van ouders naar intakes/taaltrajecten.

Raster Welzijn

De opbouwwerkers, ouderen- en jongerenadviseurs/werkers hebben een belangrijke relatie in de wijken met de inwoners van Deventer. Ze zijn een belangrijke schakel in het sociaal domein en het verbinden van inwoners, buurtinitiatieven, en organisaties aan trajecten ten behoeve van het vergroten van de basisvaardigheden.

Bijlage 3: Netwerk (non-)formele taalaanbieders Deventer

Er bestaat in Deventer al jarenlang een netwerk van non-formele en formele taalaanbieders voor zowel de WEB-doelgroepen als de inburgeringsplichtigen. Ook belangrijke toeleiders en/of vindplaatsen van laaggeletterden nemen deel aan dit netwerk.

Het doel van het netwerk is: kennisdeling onderling, inspelen op ontwikkelingen, elkaar ondersteunen rondom taalaanbod in Deventer. Weten wie doet wat. Het netwerk komt 2x per jaar bij elkaar. De netwerkleden⁸ zijn:

- TopTaal
- KonnecteD
- Buro Holland
- Matz Social
- Taalhuis Deventer
- Stichting Vangnet
- Stichting Rechttop!
- Match&Connect
- Buddy to buddy
- Gemeente Deventer
- Bibliotheek Deventer
- AZC Schalkhaar
- Vluchtelingenwerk
- Taalcafé verbindingcentrum De Fontein
- Taalsalon Huis van de Wijk
- De Ontmoeting
- Vriendendiensten
- Meester Geertshuis
- Iedereen aan boord

---

8 De WEB maakt onderscheid naar:

- Formeel aanbod (taalscholen, aanbesteding door gezamenlijke gemeenten in de arbeidsmarktregio)
- Non-formeel professioneel aanbod (officiële taalscholen)
- Non-formeel vrijwillig aanbod (met coördinatie van een professional)
- Informeel aanbod (met alleen vrijwilligers)

Formele taalscholen hebben een 'blik op werk'-keurmerk

Colofon

Inhoud: Programma Meedoen

Vormgeving: Vakgroep Communicatie

© Gemeente Deventer, 2025.

Alle rechten voorbehouden.

Regioplan Basisvaardigheden 2024-2027

WEB-regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe

“De kracht van basisvaardigheden voor iedereen”

Gemeentes:

Apeldoorn, Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Lochem, Nunspeet, Olst-Wijhe, Putten, Voorst, Zeewolde en Zutphen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Basisvaardigheden	4
2. Beschrijving, context en feiten Geschreven door Merel Wolf & Annemarie Groot (ECBO)	5
Basisvaardigheden in Nederland	5
Laaggeletterdheid in de Web-regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe	7
Laaggeletterdheid in de gemeenten	8
Doelgroep A: Werkenden 50+	9
Doelgroep B: Niet-actieven 50+	10
Doelgroep C: Werkenden 30-50	11
Doelgroep D: Ouderen	11
Doelgroep E: Jongeren	12
Doelgroep F: Migranten	13
Doelgroep G: Divers	13
Conclusies	14
Aanbevelingen	14
3. Landelijk beleid	16
Maatregelen vanuit het Rijk	17
4. Regionaal beleid	19
Visie	19
Ontwikkelingen	19
Impuls op basisvaardigheden blijft nodig	20
Maatschappelijke ontwikkelingen	20
Samenwerken	20
Aanbod op maat	20
Basisvaardigheden en (re)-integratie en participatie - volwassenen	21
Basisvaardigheden en (re)-integratie en participatie - jongeren	21
Basisvaardigheden en armoedebestrijding / bestaanszekerheid	22
Samenwerken aan een educatieve basis	23
Formele basisvaardigheden aanbieder	23
Taalhuizen	24
Aanbieders van (nieuwe) arrangementen	24
Werkgevers, Werkleerbedrijven, UWV	24
Uitgangspunten is maatwerk en verbeteren van de basisvaardigheden	25
5. Monitoring	27
Effectmeting	27

6. Juridisch en financieel kader	29
<i>Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)</i>	29
<i>Specifieke uitkering</i>	29
Decentralisatie uitkering	29
<i>Aanvullende financieringsmogelijkheden</i>	30
Literatuurlijst	31
Bijlage I: Aandeel doelgroepen laaggeletterde bevolking per gemeente	32
Bijlage II: Aanvullende kenmerken gemeenten	33

1. Inleiding

Voldoende basisvaardigheden hebben zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden zijn de basis om je te kunnen redden: op je werk, in de opvoeding van kinderen en in het sociale leven. Mensen hebben basisvaardigheden nodig om informatie te begrijpen zoals het nieuws, de wijkkrant en bijsluiters van medicijnen. Ook neemt de hoeveelheid digitale informatie toe, waarvoor het belangrijk is ook digitaal vaardig te zijn. Lukt het niet, dan ervaren mensen drempels bij het meedoen aan het gewone leven. Mensen hebben vaker te maken met werkloosheid, schulden, gezondheidsproblemen en een lager inkomen. Ze zijn ook minder vaak politiek en maatschappelijk actief.

Daarnaast geldt dat door de toenemende complexiteit van het werk, door bijvoorbeeld robotisering en digitalisering, basisvaardigheden belangrijker worden bij het uitvoeren ervan^[1]. Werkende laaggeletterden lopen het risico om niet goed mee te kunnen komen met nieuwe ontwikkelingen op de werkvloer.

Basisvaardigheden

Basisvaardigheden zijn het vermogen om zelf een tekst te schrijven en geschreven tekst te lezen, begrijpen, evalueren, gebruiken en toe te passen in de maatschappij en het persoonlijk leven. Basisvaardigheden omvatten luisteren, spreken, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Hierbij is sprake van een glijdende schaal: er is geen sprake van wel of niet, maar mensen hebben meer of minder basisvaardigheden. De vraag wanneer dat niveau (on)voldoende is, wordt gerelateerd aan de mogelijkheden om maatschappelijk en beroepsmatig te functioneren. Er is samenhang tussen het niveau van maatschappelijk en beroepsmatig functioneren en de gewenste en benodigde lees- en schrijfvaardigheid[2], rekenvaardigheid en digitale vaardigheid. Digitale vaardigheden worden steeds belangrijker. Of je nu een baan zoekt en gaat solliciteren, informatie zoekt over regelingen bij de overheid of een uitkering gaat aanvragen. Ruim 20% van de Nederlanders tussen de 16 en 65 jaar heeft moeite met digitale vaardigheden. Leeftijd en opleidingsniveau zorgen voor grote verschillen. Mensen met weinig digitale vaardigheden hebben ook vaak moeite met taal en rekenen (Bron: Non en Dinkova 2021[10]). Deze mensen hebben meer kans om werkloos te worden. Ook hebben ze meer kans op minder sociale contacten. En ze hebben meer kans op een slechtere gezondheid. Digitale vaardigheden zijn dus voor iedereen van essentieel belang.

Deze nota is een actualisering van het Regioplan Laaggeletterdheid 2020-2024. We beschrijven onze visie op de aanpak van het verbeteren van basisvaardigheden in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. De nieuwe aanleiding tot het ontwikkelen van dit herijkte regioplan basisvaardigheden is het aflopen van de aanbestedingsperiode. Hierbij willen we ruimte houden voor eventuele nieuwe ambities van het Rijk, en deze ambities vertalen naar onze WEB-regio.

Iedere gemeente in onze WEB-regio maakt de vertaling naar de eigen lokale situatie, passend bij de lokale uitdagingen en het beschikbare budget.

2. Beschrijving, context en feiten

Geschreven door Merel Wolf & Annemarie Groot (ECBO)

Basisvaardigheden in Nederland

In Nederland zijn er naar schatting 2,5 miljoen volwassenen die de basisvaardigheden onvoldoende beheersen¹. Dat betekent dat ruim 12% van de Nederlanders zodanig moeite heeft met taal (lezen en schrijven) en/of rekenen, dat zij daar in hun dagelijkse leven hinder van ondervinden en niet volledig kunnen meedoen in de samenleving. Tabel 1 splitst deze groep mensen uit naar basisvaardigheid en leeftijd. Het grootste gedeelte van deze groep heeft moeite met zowel taal als rekenen (bijna 1.5 miljoen). Bijna 600.000 mensen ondervinden problemen in het dagelijks leven omdat zij alleen onvoldoende gecijferd zijn, en ruim 400.000 volwassenen zijn alleen onvoldoende geletterd. Wanneer er gekeken wordt naar de leeftijdsspreiding bij mensen die onvoldoende geletterd zijn, valt op dat bijna een derde ouder is dan 65+. Dit terwijl, gekeken naar de bevolkingsopbouw van Nederland, maar 20% van de totale bevolking 65+ is². Dat betekent dat 65+'ers oververtegenwoordigd zijn in de groep Nederlanders die de basisvaardigheden onvoldoende beheersen.³

Tabel 1. Laaggeletterden naar basisvaardigheid en leeftijd, peiljaar 2012¹

	16-65 jaar	65+	Totaal
Taal	270.000	150.000	420.000
Rekenen	450.000	143.000	593.000
Taal + rekenen	1.050.000	443.000	1.493.000
Totaal	1.800.000	740.000	2.500.000
	2.500.000		

Het is in Nederland gebruikelijk om de term laaggeletterd te gebruiken voor alle volwassenen die moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden. De term lijkt te verwijzen naar volwassenen die (met name) moeite hebben met taal. Hierdoor zien we in de media en beleidstukken met name aandacht voor geletterdheid. Afgaande op de cijfers (zie Tabel 1) blijkt echter dat meer mensen moeite hebben met rekenen dan met taal.

Om grip te krijgen op deze grote groep mensen die onvoldoende taal- en rekenvaardig zijn, is in het onderzoek Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid, dat is uitgevoerd door ECBO, ROA en Etileen een clusteranalyse uitgevoerd⁴. Daarmee zijn op basis van PIAAC⁵-data, aangevuld met CBS-registerdata, zeven verschillende doelgroepen geïdentificeerd die elk verschillen op een

¹ Algemene Rekenkamer (2016). Aanpak van laaggeletterdheid. Algemene Rekenkamer. [Link](#).

² CBS (2021). Bevolkingspiramide. Leeftijdsoopbouw Nederland 2021. [Link](#)

³ Een algemene verklaring die hiervoor gegeven wordt is de "use it or loose it-hypothese", oftewel: de hypothese dat het gebruiken van vaardigheden afneemt op oudere leeftijd wat eraan bijdraagt dat het niveau basisvaardigheden ook afneemt (Buisman, M., Allen, J., Fouarge, D., Houtkoop, W., & Van der Velden, R. (2013). PIAAC: kernvaardigheden voor werk en leven. Resultaten van de Nederlandse survey 2012. ECBO/ ROA.

⁴ Huijts, T., Bijlsma, I., & van der Velden, R (2020). Wetenschappelijke Verantwoording Doelgroepenanalyse Laaggeletterden. [Link](#).

⁵ PIAAC- onderzoek dat in 32 landen wordt uitgevoerd, waaronder Nederland. Het onderzoek brengt in kaart hoe volwassenen omgaan met alledaagse informatie, op werk en daarbuiten.

aantal achtergrondkenmerken, namelijk geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, gezinssituatie, arbeidsmarktstatus en taalachtergrond⁶. De zeven doelgroepen zijn:

- A. Doelgroep *Werkenden 50+*: ouderen (50-65), werkend, met Nederlandse achtergrond, en zowel partner én kinderen
- B. Doelgroep *Niet-actieven 50+*: ouderen (50-65), niet-actief (niet actief op de arbeidsmarkt), met Nederlandse achtergrond, en zowel partner én kinderen
- C. Doelgroep *Werkenden 30-50*: leeftijd 30-50 jaar, werkend, met Nederlandse achtergrond, divers qua partners en kinderen
- D. Doelgroep *Ouderen*: ouderen (50-65), zowel werkend als niet-werkend, met Nederlandse achtergrond, en ófwel een partner, ófwel kinderen
- E. Doelgroep *Jongeren*: jongeren (< 30 jaar), zowel werkend als niet-werkend, zowel met Nederlandse achtergrond als met migratieachtergrond, en zonder partner en kinderen
- F. Doelgroep: *Migranten*: mensen met migratieachtergrond, 30 jaar en ouder, zowel werkend als niet-werkend, en met partner, met kinderen of met beide
- G. Doelgroep *Divers*: mensen die niet in één van de groepen A t/m F vallen

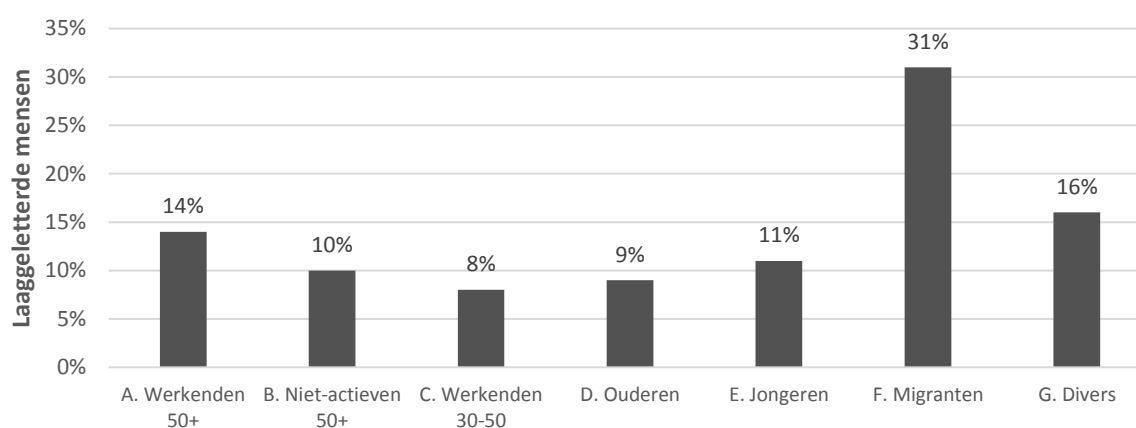
Deze doelgroepen zijn gebaseerd op de achtergrondkenmerken die beschikbaar waren in de data. In het onderzoek is vervolgens ook gekeken welk aandeel van de laaggeletterde volwassenen in Nederland vallen onder deze zeven doelgroepen (Figuur 1). Een derde van de laaggeletterden in Nederland heeft een migratieachtergrond (doelgroep F). Zij vallen onder de definitie laaggeletterd, omdat zij een andere taal dan het Nederlands als moedertaal hebben (NT2). Ongeveer 14% van de laaggeletterde mensen in Nederland valt onder de doelgroep *Werkenden 50+* (doelgroep A) en 10% onder de doelgroep *Werkenden 30-50* (doelgroep C). 11% past in de doelgroep *Jongere* (doelgroep E). 10% van de laaggeletterden in Nederland is momenteel *Niet-actief 50+*, wat betekent dat zij momenteel niet actief zijn op de arbeidsmarkt, meestal door vervroegd pensioen of arbeidsongeschiktheid (doelgroep B). In het onderzoek wordt 9% van de laaggeletterden gecategoriseerd tot *Oudere* (doelgroep D). Door de keuze aan databronnen in het onderzoek Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid, is alleen de bevolking tussen 16 en 65 jaar meegenomen. Dat betekent dat doelgroep D *Ouderen* in werkelijkheid een stuk groter is dan uit het onderzoek blijkt. Als laatste is er nog doelgroep G *Divers*, waar 16% van de laaggeletterde mensen bij passen.

Voor de schattingen is in de doelgroepenanalyse om praktische redenen alleen gekeken naar het aantal laaggeletterden (de zogenaamde smalle definitie) en niet naar de totale groep volwassenen met beperkte taal-, reken- en digitale vaardigheden (ook wel brede definitie genoemd). Er zijn geen schattingen beschikbaar per doelgroep voor het aantal laaggecijferden of het aantal volwassenen met lage digitale vaardigheden. We weten wel uit onderzoek dat de basisvaardigheden sterk correleren. Dat betekent dat er een sterke overlap is tussen de volwassenen die moeite hebben met taal en de volwassenen die moeite hebben met rekenen en/of digitale vaardigheden.

---

⁶ Door de keuze van databronnen in dit onderzoek, is alleen de bevolking tussen 16 en 65 jaar meegenomen. Dat betekent dat doelgroep D *Ouderen* in werkelijkheid een stuk groter is dan uit het onderzoek blijkt.

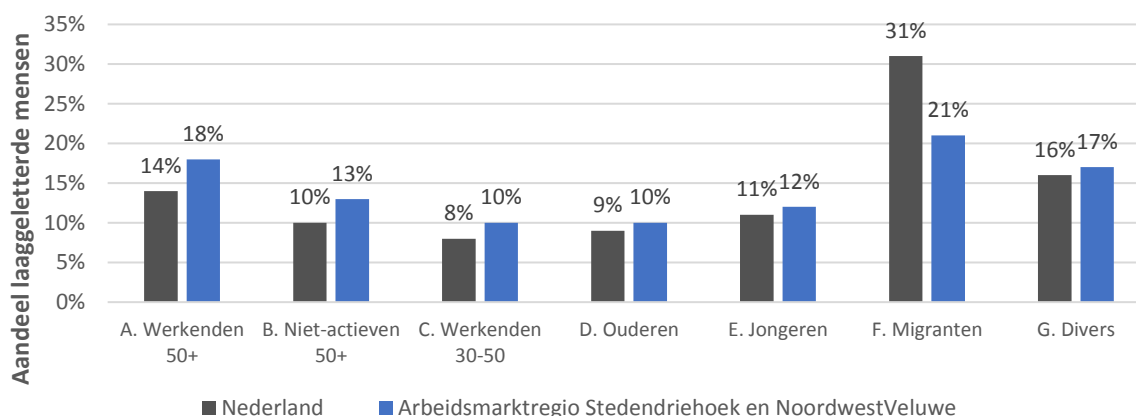
Figuur 1. Doelgroepen Nederland

Laageletterdheid in de Web-regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe

Het aandeel laaggeletterden in de Web-regiomarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe is met 11% vergelijkbaar met het landelijke aandeel van 12%⁷. Als er vervolgens gekeken wordt wat de verdeling is van laaggeletterden over de bovengenoemde doelgroepen in de arbeidsmarktregio⁸, vallen er een aantal zaken op. In Figuur 2 is het aandeel laaggeletterden per doelgroep in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe (blauw) afgezet tegen het aandeel laaggeletterden per doelgroep in Nederland (zwart).

Figuur 2. Doelgroepen Web-regio

Als er vervolgens gekeken wordt wat de verdeling is van laaggeletterdheid over de bovengenoemde doelgroepen in de Web-regio, vallen er een aantal zaken op.

Het aandeel *Migranten* (doelgroep F) onder de laaggeletterde mensen in de Web-regio is een stuk lager dan het landelijke gemiddelde met een verschil van 10%. Daarentegen is het aandeel laaggeletterden dat bij de doelgroep *Werkenden 50+* (doelgroep A) past 4% hoger dan het landelijke gemiddelde, en het aandeel *Niet-actieven 50+* (doelgroep B) is 3% hoger. Ook is het aandeel laaggeletterden in de doelgroep *Werkenden 30-50* (doelgroep C) met 2% iets hoger

⁷ Schattingen zijn afkomstig van Geletterdheidinzicht.nl

⁸ Via de website Geletterdheidinzicht.nl is het mogelijk om per arbeidsmarktregio of gemeente in te zien hoe de groep laaggeletterden verdeeld zijn over doelgroep A tot en met G. Let wel: het gaat hier om schattingen op basis van de techniek van 'kleine-domeinschatters'. Deze techniek wordt verder toegelicht in de bijbehorende Wetenschappelijke Verantwoording Doelgroepenanalyse Laageletterden. [Link](#).

dan het landelijke gemiddelde. Voor de andere doelgroepen D/E/G (*Ouderen, Jongeren, Divers*) geldt dat het aandeel in de Web-regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe 1% hoger is dan het landelijke gemiddelde.

De belangrijkste conclusie uit deze vergelijking tussen de Web-regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe en Nederland is dat de laaggeletterden in de WEB-regio minder vaak een migratie- / NT2-achtergrond hebben. Daarentegen is een groot aandeel van de mensen die moeite hebben met taal en rekenen in de Web-regio actief aan het werk. Ook is een relatief groot aandeel van de laaggeletterden in de WEB-regio momenteel niet actief op de arbeidsmarkt doordat zij bijvoorbeeld vervroegd met pensioen zijn of arbeidsongeschikt.

Laaggeletterdheid in de gemeenten

De Web-regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe en Nederland bestaat sinds 2021 uit 13 gemeenten⁹: Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Lochem, Olst-Wijhe, Putten, Voorst, Zeewolde en Zutphen. Daarnaast horen de gemeenten Elburg en Nunspeet ook bij de WEB-regio. Deze zijn daarom ook meegenomen in de volgende analyses.

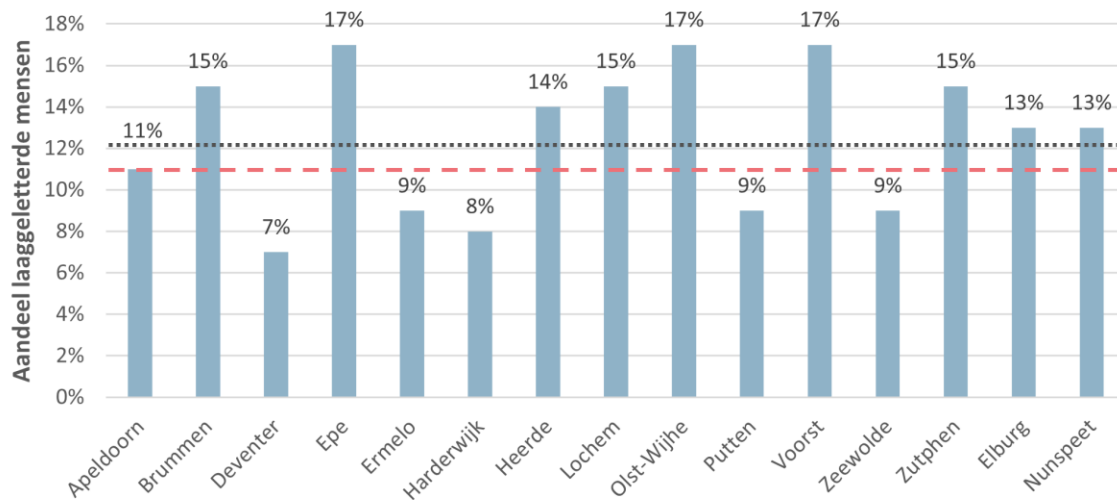
Op Geletterdheidinzicht.nl is per gemeente een schatting weergegeven van het aantal laaggeletterden ten opzichte van de totale Nederlandse bevolking (Bijlage I). Aanvullende data over de gemeenten, zoals het inwoneraantal, het aantal kernen in de gemeente en of het gaat om een stedelijke of meer landelijke gemeente geven meer duiding aan de resultaten. Deze kenmerken zijn te vinden in Bijlage II.

Het aandeel laaggeletterden in deze gemeenten loopt sterk uiteen (Figuur 3): van 7% in Deventer tot 17% in de gemeenten Voorst, Olst-Wijhe en Epe. Evenveel gemeenten liggen onder het landelijk gemiddelde aandeel laaggeletterden in de bevolking (12%) als erboven. Het aantal laaggeletterden in een gemeente zou te maken kunnen hebben met het inwoneraantal van de gemeente: grote gemeenten zoals Deventer (7%) en Apeldoorn (11%) liggen onder het landelijk gemiddelde, terwijl de kleinste gemeenten boven het gemiddelde liggen (Olst-Wijhe: 17%, Heerde: 14%, Brummen: 15%). Daarnaast lijken gemeenten die uit meerdere kleine dorpskernen bestaan een hoger aandeel laaggeletterden te hebben dan gemeenten die voornamelijk uit één grote kern bestaan (vergelijk Zeewolde (9%) en Harderwijk (8%) met gemeenten als Lochem (15%), Voorst (17%) en Epe (17%).

---

⁹ Programmaraad Regionale Arbeidsmarkt (2023). Nederland. Arbeidsmarktregio's met (centrum)gemeenten. [Link](#).

Figuur 3. Aandeel laaggeletterde mensen in de bevolking per gemeente

NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (12%), de rood gestreepte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (11%)

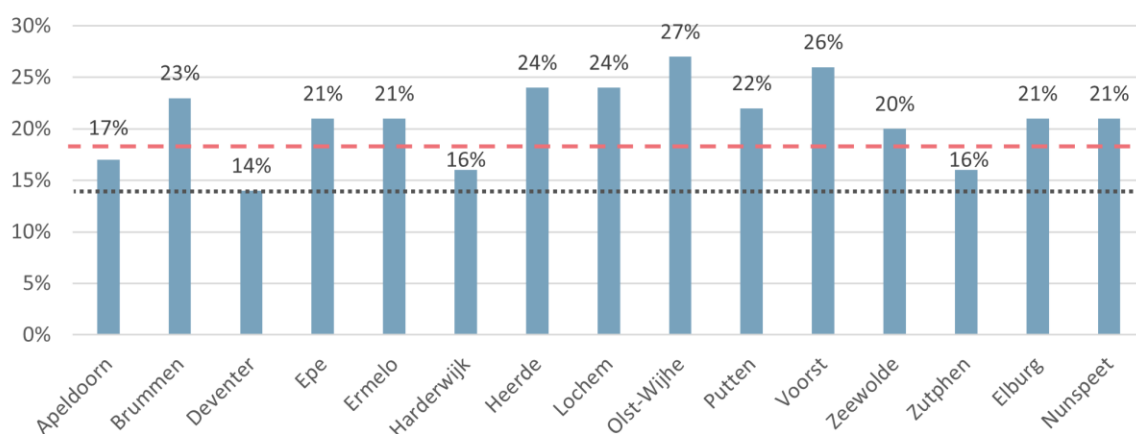
Om een beter beeld te krijgen van de verschillen wat betreft de laaggeletterde bevolking tussen de gemeenten, worden de verschillende doelgroepen laaggeletterden apart bekeken¹⁰.

Doelgroep A: Werkenden 50+

Bij de doelgroep *Werkenden 50+* valt op dat voor bijna alle 13 gemeenten het aandeel werkenden 50+ in de laaggeletterde bevolking hoger is dan het landelijk gemiddelde (Figuur 4). Alleen in de gemeente Deventer is het aandeel werkenden 50+ in de laaggeletterde bevolking gelijk aan het landelijk gemiddelde (14%). Opvallende uitschieters zijn de gemeenten Brummen (23%), Heerde (24%), Lochem (24%), Voorst (26%) en Olst-Wijhe (27%). Het lijkt zo te zijn dat in kleine, landelijke gemeenten met meerdere kernen meer laaggeletterden wonen die passen in de doelgroep *Werkenden 50+*. Grotere, meer stedelijke gemeenten zoals Apeldoorn, Deventer, Harderwijk en Zutphen daarentegen hebben minder laaggeletterde volwassenen die in deze doelgroep passen. Deze cijfers geven aan dat de in deze gemeenten (Brummen etc.), en de WEB-regio in het algemeen, een groot deel van de mensen die dagelijkse problemen ondervinden met taal en/of rekenen op de werkvloer te vinden zijn.

¹⁰ NB de analyse voor de doelgroepen is gebaseerd op de smalle definitie van laaggeletterdheid, namelijk de volwassenen die in het PIAAC-onderzoek zijn geclassificeerd als laaggeletterd.

Figuur 4. Doelgroep A: Werkenden 50+

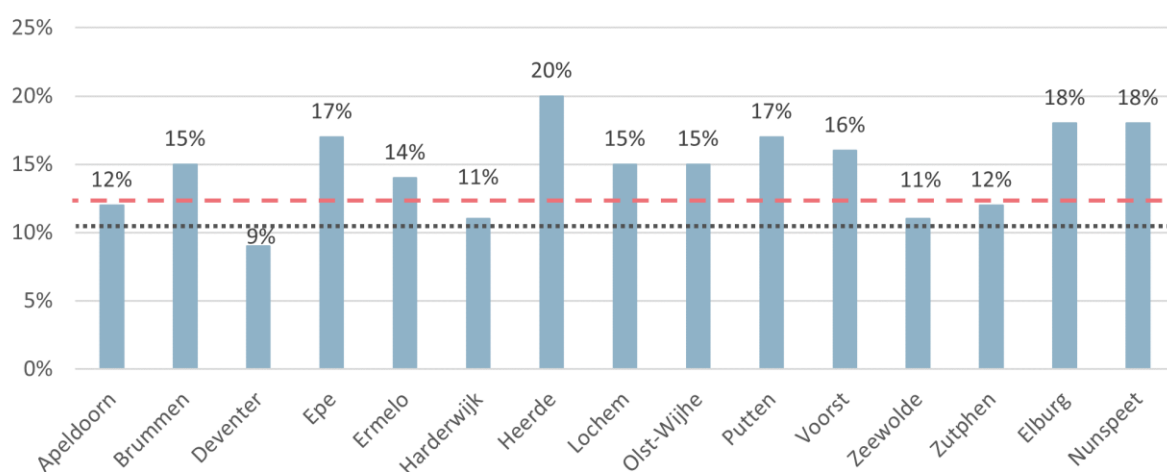

NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (14%), de rood gestreepte lijn geeft dit aandeel aan voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (18%)

Doelgroep B: Niet-actieven 50+

Ook voor doelgroep B *Niet-actieven 50+* geldt dat bij vrijwel alle gemeenten het aandeel laaggeletterden dat in deze doelgroep past hoger is dan het landelijk gemiddelde van 10% (Figuur 5). Alleen Deventer (9%), Harderwijk en Zeewolde (beide 11%) liggen onder of net boven het landelijk gemiddelde. Opvallende uitschieters zijn Heerde (20%), Elburg en Nunspeet (beide 18%), en Epe en Putten (beide 17%). Ook voor deze doelgroep is de trend opvallend dat kleine, landelijke gemeenten (Heerde) of landelijke gemeenten met veel kernen (Epe) een relatief groot aandeel *Niet-actieven 50+* in de laaggeletterde bevolking heeft vergeleken met grote stedelijke gemeenten (Deventer, Apeldoorn) of stedelijke gemeenten met minder kernen (Zeewolde, Harderwijk, Zutphen).

Figuur 5. Doelgroep B: Niet-actieven 50+

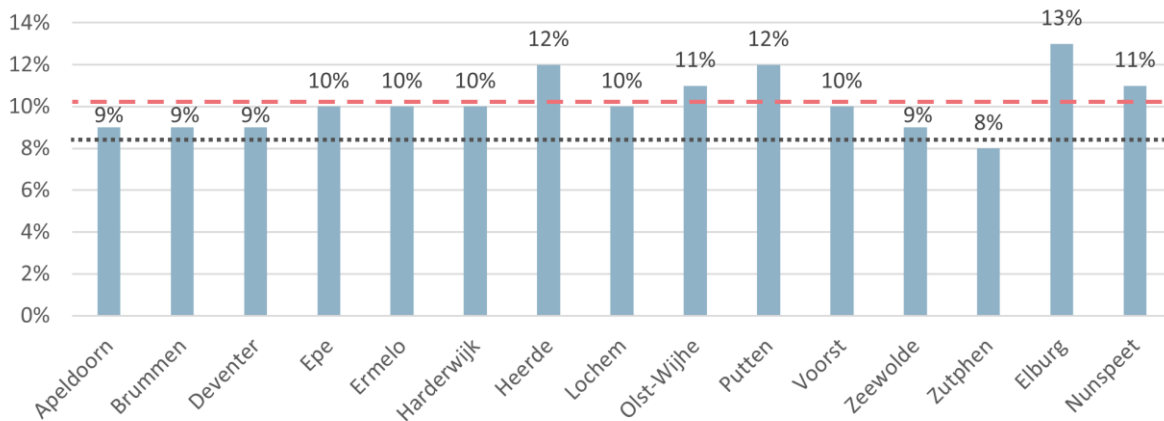
NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (10%), de rood gestreepte lijn geeft dit aandeel aan voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (13%)

Doelgroep C: Werkenden 30-50

Het aandeel *Werkenden 30-50* in de populatie laaggeletterden is in de gemeenten van Stedendriehoek Noordwest Veluwe hoger dan het landelijk gemiddelde (8%). Uitschieters zijn Elburg (13%), Heerde, Putten (beiden 12%), en Nunspeet en Olst-Wijhe (beiden 11%). De andere gemeenten zitten slechts één of twee procentpunten boven het landelijk gemiddelde. Ook voor deze doelgroep is de trend zichtbaar dat kleinere, landelijke gemeenten (Heerde, Olst-Wijhe) een groter aandeel laaggeletterden kent dat in de doelgroep *Werkenden 30-50* past vergeleken met grote stedelijke gemeenten.

Figuur 6. Doelgroep C: *Werkenden 30-50*

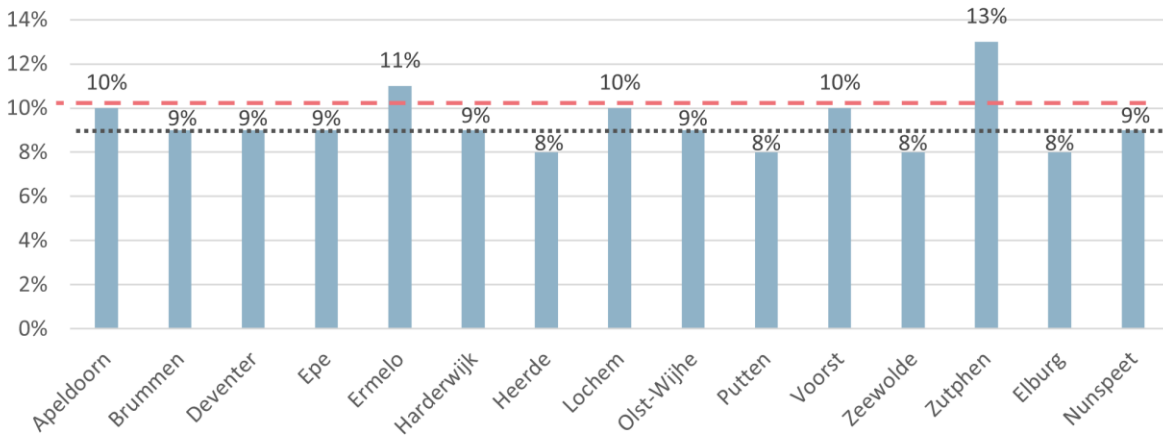

NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (8%), de rood gestreepte lijn geeft dit aandeel aan voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (10%)

Doelgroep D: Ouderen

Voor de meeste gemeenten in de arbeidsmarktregio is het aandeel *Ouderen* onder de laaggeletterden vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde (9%). Veel gemeenten liggen precies op het landelijk gemiddelde, met de gemeenten Elburg, Heerde, Putten en Zeewolde zelfs onder het gemiddelde (8%). Vier gemeenten liggen één à twee procentpunt hoger dan het landelijk gemiddelde (Apeldoorn, Lochem, Voorst allen 10%; Ermelo 11%). Een opvallende uitschieter is Zutphen. In deze gemeente is het aandeel *Ouderen* onder de laaggeletterde bevolking hoger dan gemiddeld met 13%. Er zijn geen duidelijke trends te herkennen wat betreft inwonersaantal, aantal dorpskernen en verstedelijking.

Figuur 7. Doelgroep E: Ouderen

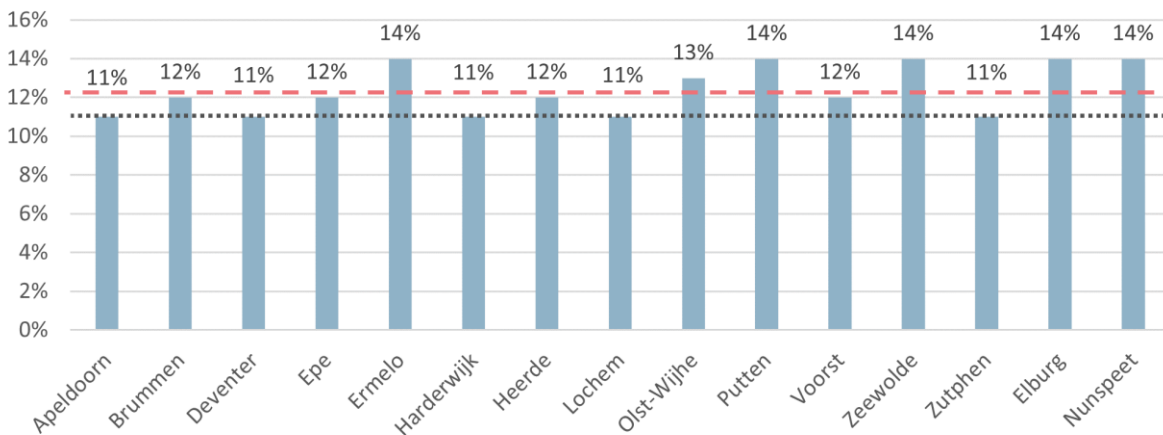

NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (9%), de rood gestreepte lijn geeft dit aandeel aan voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (10%)

Doelgroep E: Jongeren

Het aandeel *Jongeren* in de laaggeletterde bevolking van gemeenten in de WEB-regio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe is bij de meeste gemeenten net op of boven het landelijke gemiddelde (11%). Geen enkele gemeente heeft een kleiner aandeel dan het landelijke gemiddelde. De gemeente Olst-Wijhe (13%) heeft een iets groter aandeel *Jongeren*, en het aandeel *Jongeren* laaggeletterden is in de gemeenten Ermelo, Putten, Zeewolde, Elburg en Nunspeet drie procentpunten hoger dan het landelijk gemiddelde. Een duidelijke trend is dat het aandeel *Jongeren* in de vijf grootste gemeenten (Apeldoorn, Deventer, Harderwijk, Zutphen en Lochem) het laagst is en precies even groot als het landelijke gemiddelde (11%).

Figuur 8. Doelgroep E: Jongeren

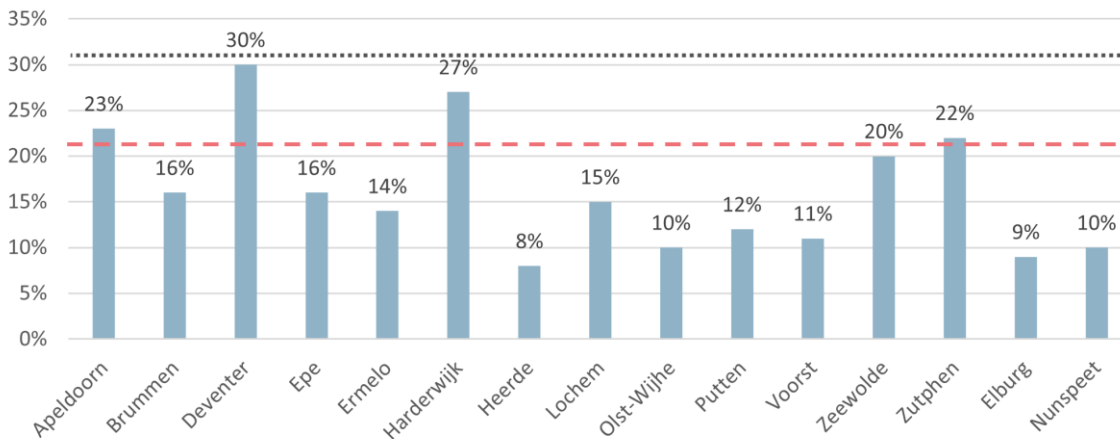

NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (11%), de rood gestreepte lijn geeft dit aandeel aan voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (12%)

Doelgroep F: Migranten

Over het algemeen is het aandeel *Migranten* in de laaggeletterde bevolking van de WEB-regio Stedendriehoek Noordwest Veluwe een stuk lager dan het landelijk gemiddelde (31%). De verschillen tussen de gemeenten zijn echter groot. Zo zijn er vijf gemeenten met een aandeel van 20% of hoger: Zeewolde (20%), Zutphen (22%), Apeldoorn (23%), Harderwijk (27%) en Deventer (30%). Dit zijn ook vier van de grootste gemeenten in de arbeidsmarktregio en ook de gemeenten die het meest verstedelijkt zijn en minste kernen kennen. Kleine gemeenten of gemeenten met meerdere kernen, zoals Heerde (8%), Elburg (9%), en Olst-Wijhe en Nunspeet (beiden 10%) hebben daarentegen een klein aandeel *Migranten* in de laaggeletterde bevolking.

Figuur 9. Doelgroep F: Migranten

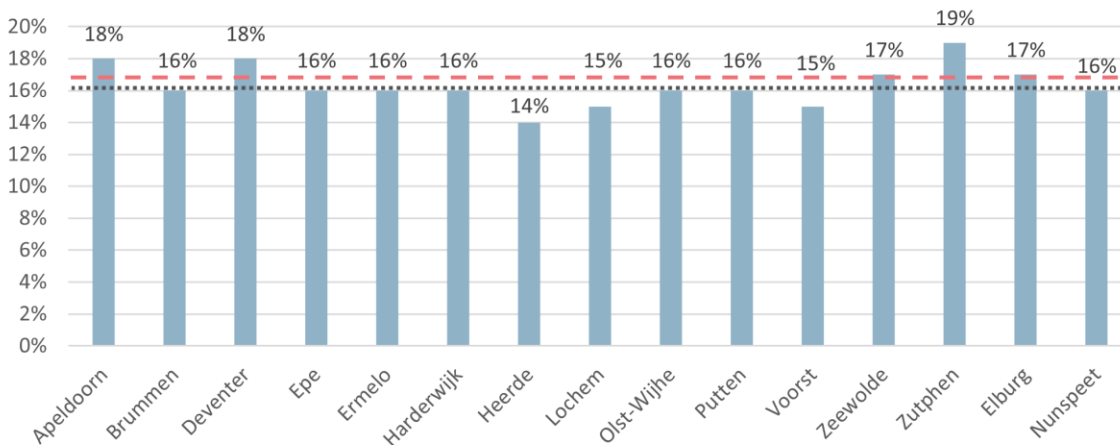

NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (31%), de rood gestreepte lijn geeft dit aandeel aan voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (21%)

Doelgroep G: Divers

In de verschillende gemeenten is het aandeel laaggeletterde mensen dat niet in één van bovenstaande doelgroepen past vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde (16%). Tien gemeenten liggen precies op het landelijke gemiddelde (Brummen, Epe, Ermelo, Harderwijk, Olst-Wijhe, Putten en Nunspeet). Een aantal gemeenten liggen er één procentpunt onder (Lochem, Voorst) en een enkele gemeente één procentpunt boven (Zeewolde, Nunspeet). Ook hier is de trend van grote, stedelijke gemeenten versus kleine gemeenten met veel verschillende kernen zichtbaar. Zo zijn de uitschieters naar boven de grote en verstedelijkte gemeenten Apeldoorn, Deventer (beiden 18%) en Zutphen (19%), en de uitschieter naar beneden is de kleine gemeente Heerde (14%).

Figuur 10. Doelgroep G: Divers

NB. De zwarte gestipte lijn geeft het aandeel laaggeletterde mensen in Nederland aan (16%), de rood gestreepte lijn geeft dit aandeel aan voor de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe aan (17%)

Conclusies

Uit bovenstaande analyses komen een aantal opvallende zaken naar boven:

- Het aandeel laaggeletterden in de WEB-regio Stedendriehoek Noordwest Veluwe ligt met 11% één procentpunt lager dan het landelijke gemiddelde van 12%.
- Wanneer er wordt gekeken naar verschillende doelgroepen onder de laaggeletterden in deze regio, zijn er een aantal verschillen zichtbaar. Zo is het aandeel *Migranten* een stuk lager dan het landelijke gemiddelde, maar het aandeel is hoger van de doelgroepen *Werkenden 50+*, *Werkenden 30-50* en *Niet-actieven 50+*. Wat betreft *Jongeren* en *Ouderen* is het aandeel vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde.
- Op gemeenteniveau zijn er wat betreft een aantal doelgroepen verschillen te zien die te maken hebben met het type gemeente. Zo is het aandeel *Werkenden 50+*, *Werkenden 30-50* en *Niet-actieven 50+* groter in kleine, landelijke gemeenten met veel kernen. In grote, stedelijke gemeenten is het aandeel *Migranten* relatief groot, evenals het aandeel laaggeletterden dat op basis van achtergrondkenmerken niet in één van de doelgroepen te plaatsen is (doelgroep G: *Divers*). Opvallend is ook dat in grote, stedelijke gemeenten juist het aandeel *Jongeren* in de laaggeletterde bevolking relatief klein is.

Aanbevelingen

Deze bevindingen leiden tot een aantal aanbevelingen:

1. Neem in acht dat het aandeel van doelgroepen in de laaggeletterde bevolking verschilt tussen verschillende gemeenten. Kleine gemeenten met veel verschillende kernen zullen zich richten op andere doelgroepen dan grote, stedelijke gemeenten. Het is belangrijk de gemeenten ruimte te geven om in de lokale uitvoeringsplannen uit te werken hoe de genoemde doelgroepen bereikt kunnen worden.

2. Zet in op het bereiken van:
  - a. laaggeletterden die in het werkende leven actief zijn, met name de doelgroep *Werkenden 50+*, maar ook de doelgroep *Werkenden 30-50*;
  - b. laaggeletterde mensen in de doelgroep *Niet-actieven 50+*. Dit zijn mensen die niet actief zijn op de arbeidsmarkt doordat zij met vervroegd pensioen zijn of arbeidsongeschikt zijn verklaard;
  - c. de doelgroep *Migranten* die een andere taal dan het Nederlands als moedertaal hebben, met name in grote, stedelijke gemeenten.

De Handreiking Doelgroepenanalyse¹¹ geeft een algemeen overzicht over het bereiken van deze specifieke doelgroepen.

---

¹¹ Groot, A., & Fond Lam, J. (2020). Handreiking Doelgroepenanalyse. [Link](#).

3. Landelijk beleid

Op het moment van schrijven van dit regioplan heeft het Rijk nog lopend beleid (tot en met 2024). In de kamerbrief Samen aan de slag heeft het Rijk uitgesproken om een merkbare slag te maken richting een vaardiger Nederland. Er is gekozen voor een brede, ambitieuze aanpak. Het landelijk actieprogramma Tel mee met Taal loopt tot en met 2023.

Uit het beleid van het Rijk volgen deze drie doelstellingen:

1. Méér mensen bereiken met een aanbod op maat, vooral de groep met Nederlands als moedertaal

De deelnemers aan lesaanbod vormen een betere afspiegeling van de samenstelling van de doelgroep als geheel. In het aanbod wordt aantoonbaar gedifferentieerd naar (leer)behoefte en doelgroep en wordt maatwerk geleverd.

2. Weten wat werkt: investeren in kwaliteit;

Er komt een betrouwbaar beeld per regio van het bereik, het type en de kwaliteit van het aanbod en de effectiviteit van verschillende interventies.

3. Samen aan de slag onder regie van de gemeenten

Gemeenten voeren zelfstandig regie over de aanpak van basisvaardigheden. Dat doen zij als centrale speler in een netwerk van samenwerkende partijen uit de domeinen onderwijs, werk, gezin, gezondheid en verwante terreinen. De gemeentelijke inzet op het voorkomen van achterstanden sluit goed aan op de beschikbare ondersteuning voor volwassenen. Werkgevers erkennen het belang van werknemers met voldoende basisvaardigheden en zijn bereid hierin te investeren.

In ons regionaal beleid en de uitvoering hiervan zullen we deze uitgangspunten hanteren.

Regierol gemeenten

Hoe uiteindelijk het nieuwe beleid vanuit het Rijk vorm gaat krijgen is op dit moment nog niet duidelijk. Er is nog geen besluit genomen om te gaan decentraliseren naar de individuele gemeenten. Voor het regionale beleid houdt dit in dat we nog uitgaan van een regionale samenwerking met de gemeente Apeldoorn als contactgemeente. In de komende jaren blijven we actief participeren in de landelijke overleggen om te kunnen anticiperen op de mogelijke veranderende regierol van de gemeente(n).

Aanvullend budget om de doelstellingen te bereiken

Vanaf 2023 is €25 miljoen aanvullend WEB-budget beschikbaar gesteld, naast de jaarlijkse €60 miljoen. Dit budget is in te zetten voor volwasseneneducatie voor het verbeteren van basisvaardigheden.

Via het programma Tel mee met Taal is er elk jaar subsidie beschikbaar gesteld. De subsidie, waarvan de hoogte jaarlijks vastgesteld wordt, is gericht op werkgevers, ouders en experimenten.

Zie verder in hoofdstuk 6. Juridisch en financieel kader.

Actuele landelijke ontwikkelingen

- Pilot Gemeentelijke Gezinsaanpak in opdracht van OCW. Gericht op gemeenten te stimuleren regie te voeren op de aanpak voor laaggeletterde gezinnen;
- Leescoalitie: De overheid wil dat in 2025 alle kinderen goed kunnen lezen wanneer ze van school gaan. Hier is het programma "Kunst van Lezen tegen laaggeletterdheid" voor ingericht. Dit maakt onderdeel uit van Tel mee met Taal;
- Een leven lang ontwikkelen. Omdat de wereld continu verandert, is het essentieel dat iedereen een leven lang blijft ontwikkelen om mee te kunnen doen. Dat betreft zowel veranderende (beroeps-) kwalificaties als de verwerving en het onderhouden van basisvaardigheden;
- Digitalisering. Om goed mee te kunnen doen in de maatschappij moet je voldoende digitale vaardigheden hebben. Er bestaat hierbij een groeiende kloof tussen laaggeletterden en geletterden. Er is sprake van basisvaardigheden extra aandacht te geven binnen het aanbod voor digitale vaardigheden. Een van de ontwikkelingen die goed aansluit bij het vraagstuk zijn de ontwikkelde Informatie Punt Digitale Overheid (IDO's). IDO's zijn vanaf 2023 een taak van de gemeente. Hiervoor is een aparte Rijksregeling gekomen: Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid. De IDO's, die door veelal de lokale bibliotheken worden verzorgd, zijn bedoeld voor hulp aan minder digitaal vaardige burgers en in feite voor ieder ander die vragen heeft over online dienstverlening. Hierbij is de samenwerking met de Taalhuizen een belangrijke kans om inwoners te bereiken die over onvoldoende basisvaardigheden beschikken.

Landelijke monitor laaggeletterdheid

Voor het Rijk en gemeenten is het van belang om inzicht te hebben in de effecten van de uitvoering van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs op de aanpak van laaggeletterdheid. Daarom wordt stapsgewijs een landelijke Monitor Laaggeletterdheid ontwikkeld.

Maatregelen vanuit het Rijk

De komende jaren staan wat betreft het Rijk in het teken van het verduurzamen en uitbouwen van de bereikte resultaten. Gemeenten zijn hierbij de spil in brede netwerken die lokaal vraag en aanbod bij elkaar brengen. Structurele investeringen in basisvaardigheden moeten voor gemeenten op termijn een net zo vanzelfsprekend onderdeel van hun inzet in het sociaal domein zijn, als voor werkgevers in het kader van duurzame inzetbaarheid. De Rijksoverheid kan zich in de toekomst dan concentreren op het in stand houden van de randvoorwaarden voor een kwalitatief goed aanbod. Om deze doelstellingen te bereiken, heeft het Rijk in de kamerbrief van 18 maart 2019^[9] tien maatregelen beschreven. Voor de WEB-regio hebben we deze vertaald in de volgende ambitie:

- Uiterlijk eind 2024 is in alle gemeenten, onder regie van de contactgemeente van de arbeidsmarktregio, een effectieve aanpak verbeteren basisvaardigheden gerealiseerd die:
  - a. de doelgroep centraal stelt en daarom verbonden is met het beleid voor het sociale domein, lokale educatieve agenda's (o.a. onderwijsachterstandenbeleid), bibliotheekbeleid en de Regionale Meld en Coördinatie -functie voor voortijdig schoolverlaters;

- b. gestoeld is op een duurzame lokale en regionale infra- en netwerkstructuur voor signalering, werving, toeleiding, scholing en terugkom activiteiten voor de deelnemers;
  - c. gebaseerd op onderlinge kennisuitwisseling tussen gemeenten. En een systematische monitoring van de aanpak verbeteren van de basisvaardigheden zowel van de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten van het educatieaanbod.
  - d. Bijdraagt aan de gezamenlijke ambitie om een significante groei te realiseren van de deelname aan les- en leeraanbod onder de doelgroep, specifiek de groep met Nederlands als eerste taal.
- In onze WEB-regio is een kwalitatief goed WEB-bekostigd educatief aanbod beschikbaar van formele en non-formele les en leeractiviteiten gericht op verbeteren van de basisvaardigheden, afgestemd op de leer- en ontwikkelvraag, behoefte, leerstijl en vermogen van diverse doelgroepen.

Bovenstaande ambitie is leidend voor onze opgave de komende jaren. De aanpak van basisvaardigheden verankeren in lokaal uitvoeringsbeleid is belangrijk. De aanpak van dit complexe vraagstuk vergt een lange adem. Een uitdaging die we als regio gemeenten ieder passend in de lokale situatie natuurlijk met verve aangaan!

4. Regionaal beleid

Visie

Wij zien de aanpak verbeteren van de basisvaardigheden als een fundamentele voorwaarde voor zelfredzaamheid, sociale inclusie en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. Deze aanpak vormt de basis voor het werken aan de brede welvaart¹² in de regio.

In de huidige samenleving wordt meer dan ooit een beroep gedaan op mensen om zich voortdurend te ontwikkelen. Een leven lang ontwikkelen betekent dat inwoners zich blijven ontwikkelen om werk te vinden of te behouden, zich te laten bijscholen, betrokken ouders te kunnen worden, mee te kunnen doen in de buurt, zelfstandig gebruik te kunnen maken van de gezondheidszorg en schuldenvrij te kunnen worden of blijven.

Educatie van basisvaardigheden is een onmisbare schakel om mensen de kans te bieden om naar vermogen regie te voeren over hun leven en te kunnen werken aan zelfredzaamheid. De gezondheidsvisie van dr. Machteld Huber sluit naadloos aan bij de doelstellingen binnen het gehele sociale domein.

Positieve gezondheid volgens dr. Machteld Huber⁽⁸⁾:

"Gezondheid is het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, mentale en fysieke uitdagingen van het leven"

Ons doel is een inclusieve samenleving waar zoveel mogelijk mensen de basisvaardigheden beheersen, zodat:

- minder inwoners belemmeringen ervaren om deel te nemen aan de samenleving;
- meer inwoners aan het werk zijn en participeren;
- meer inwoners een startkwalificatie behalen;
- meer inwoners financieel zelfredzaam zijn;
- meer ouders betrokken zijn bij de schoolloopbaan van hun kind;
- meer mensen in staat zijn gezond te leven.

Ontwikkelingen

Verschillende ontwikkelingen zijn van invloed op het regionale en lokale beleid. Het stimuleren van geletterdheid en basisvaardigheden vormt de verbinding binnen de uitvoering van de beleidsdoelen op rijks-, regionaal- en gemeentelijk niveau.

Er is een samenhang met opgaven zoals de Wet Taaleis, wet Inburgering, Participatiewet, WMO, arbeidsmarktontwikkelingen en de aanpak van onderwijsachterstanden ofwel kansengelijkheid.

---

¹² Brede Welvaart gaat in de essentie over welzijn van mensen en omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiele welvaart gaat om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid.

De aanpak van basisvaardigheden werkt door in veel leefgebieden van mensen, dus in veel beleidsterreinen. In de samenwerking tussen beleidsterreinen liggen goede kansen. Volwassenen ontwikkelen zich het beste als ze iets leren dat relevant voor ze is. Veel mensen ervaren zelf niet dat ze basisvaardigheden missen, maar wel dat ze arm zijn, of niet verder komen in het werk. Wanneer de educatie van basisvaardigheden gekoppeld wordt aan thema's waar mensen zelf een probleem ervaren, zijn de ideale omstandigheden gecreëerd om echt impact te maken.

De jarenlange regionale samenwerking is een goede basis om de aanpak basisvaardigheden op te pakken. De gemeenten in de regio blijven daarom vanuit hun onderlinge verbondenheid samenwerken aan het verbeteren van de basisvaardigheden in de brede zin van het woord.

Impuls op basisvaardigheden blijft nodig

We moeten echter constateren dat er meer nodig is om het tij afdoende te keren. Zo bereiken we ook in onze regio een deel van de mensen met lage basisvaardigheden nog onvoldoende. We weten dat gemiddeld 65% van de laaggeletterden tot de NT1 doelgroep behoort, maar alleen een klein deel van hen zien we terug in de aangeboden trajecten.

Maatschappelijke ontwikkelingen

In de regio hebben we de afgelopen jaren geïnvesteerd in het verder ontwikkelen van een basisinfrastructuur om basisvaardigheden te verbeteren. Echter, de afgelopen periode heeft zich ook gekenmerkt door de corona crisis waardoor we minder inwoners hebben bereikt dan de bedoeling was, ondanks creatieve oplossingen, zoals digitaal lesgeven, hybride vormen van lesgeven en goede samenwerking met alle partnerorganisaties.

Andere maatschappelijke ontwikkelingen waar we mee te maken hebben gehad zijn de instroom van vluchtelingen uit Oekraïne, toegenomen digitalisering en de nieuwe wet inburgering.

Samenwerken

We moeten nauw samenwerken met partijen zoals bibliotheken, sociale partners, werkgevers, onderwijsinstellingen en andere scholingsaanbieders. Het vraagt om veel en duurzaam investeren, volhouden en geduld. En niet te vergeten de gemeenten zelf vanuit de contacten in de uitvoering via o.a. de Wmo en Participatiewet.

Het is noodzakelijk dat vanuit uiteenlopende loketten en instanties bewustwording, signalering en vervolgens doorverwijzing plaatsvindt. Hierbij kunnen bijvoorbeeld huisartsen en medewerkers van Centra voor Jeugd en Gezin, welzijnsorganisaties, (sociale)wijkteams, woningbouwverenigingen en buurthuizen een prominente rol vervullen. Maar ook taalambassadeurs, die zelf op latere leeftijd een cursus hebben gevolgd. Zij kunnen met hun verhaal anderen stimuleren om hetzelfde te doen.

Aanbod op maat

Het is belangrijk dat we op individueel niveau kijken naar de leer- en ontwikkeldoelen, mogelijkheden en behoeften. We zetten daarom in op een divers educatief aanbod dat goed aansluit bij de leervraag. Dit aanbod moet voldoen aan de (landelijk) vastgestelde kwaliteitskaders en herkenbaar zijn voor deelnemers en toeleiders. We hebben daarnaast speciale aandacht voor de educatieve thuisomgeving omdat we generatie doorbrekend op verbeteren van basisvaardigheden willen inzetten. Daar waar activiteiten succesvol blijken te zijn, rollen we deze verder uit. Daar waar nodig passen we onze aanpak aan, waarbij we opleiders vragen creatief met ons mee te denken. Formele en non-formele educatie aanbieders moeten elkaar hiervoor blijven vinden en versterken. Onderzoek toont aan dat met een dergelijke aanpak 70 procent van de deelnemers binnen zes maanden de taal beter in de

praktijk kan toepassen en meer dan de helft van de deelnemers zich psychisch gezonder voelt. Ook blijkt uit de eerste impactmeting van de regio dat we met de educatieve trajecten verschil maken voor de inwoners.

Uit de Impactmeting educatietrajecten 2021 wordt duidelijk, dat

- circa 85% van de deelnemers een betere taalbeheersing krijgt;
- circa 65% tot 90% van de deelnemers een betere plek in de samenleving krijgt;
- circa 15% tot 65% van de deelnemers een betere arbeidsmarktpositie krijgt.

Als men deze resultaten met het landelijk onderzoek vergelijkt, kan men spreken van een goed resultaat. Het aantal deelnemers, dat haar taal verbetert en een betere plek in de samenleving en op de arbeidsmarkt krijgt, is goed in vergelijking met andere trajecten uit het land.

Bron: Impact educatietrajecten voor inwoners van Stedendriehoek en Noordwest Veluwe op verschillende levensdomeinen in 2021, zie bijlage 3

Per gemeente kan de behoefte aan educatietrajecten verschillend zijn. We willen daarom de mogelijkheid voor lokaal maatwerk behouden, waarbij elke gemeente de toegekende WEB-middelen gedeeltelijk zelf kan inzetten.

Thema's

We gaan aan de slag met de volgende thema's.

Basisvaardigheden en (re)-integratie en participatie - volwassenen

Om ervoor te zorgen dat het hebben van onvoldoende basisvaardigheden geen belemmering vormt om aan het werk te komen, werk te behouden of van werk naar werk te kunnen gaan, is het van belang dat laaggeletterde werkzoekenden hun basisvaardigheden verbeteren. Het werkt het beste als cursussen inhoudelijk gecombineerd worden met participatie- of (re)-integratietrajecten die er zijn voor uitkeringsgerechtigden. En in samenwerking met werkgevers te onderzoeken hoe we de aanpak basisvaardigheden kunnen verbeteren. Bijvoorbeeld in de vorm van basisvaardigheden-cursussen op de werkvloer, gecombineerd binnen de leer-werklijnen van de Werk- en Ontwikkelbedrijven van de gemeenten en van het UWV. Basisvaardigheden moeten een onderdeel zijn van deze trajecten. Voor deelnemers met een laag taalniveau kan taal ook vooraf gaan aan een traject. Gemeenten vullen dit aansluitend op de lokale basis in. Scholing basisvaardigheden als onderdeel van (re-)integratie staat al jaren hoog op de agenda.

Basisvaardigheden en (re)-integratie en participatie - jongeren

Jongeren verdienen in het bijzonder aandacht om te voorkomen dat zij de rest van hun leven op achterstand staan. Het aantal leerlingen dat onvoldoende taalvaardig het basisonderwijs verlaat, is licht gestegen. Dat vraagt om een landelijk dekkende, toegankelijke en arbeidsmarktrelevante voorziening van cursussen basisvaardigheden voor deze doelgroep. Bijvoorbeeld door de integratie van basisvaardigheden trajecten in een mbo-beroepsopleiding, of een sterkere link met werk als belangrijk levensdomein binnen het educatieaanbod voor jongeren.

Een Leven Lang Ontwikkelen

Niemand is ooit uitgeleerd. De wereld om ons heen verandert immers snel. Laagopgeleiden en inwoners met onvoldoende basisvaardigheden maken nauwelijks gebruik van de mogelijkheden die er zijn om een (betere) plek op de arbeidsmarkt te krijgen. Hierdoor blijft deze groep achterlopen bij de sociale en economische ontwikkelingen, loopt het bedrijfsleven betrokken medewerkers mis en blijven talenten onbenut. Het volgen en succesvol afronden van een erkende opleiding verhoogt de kansen op de arbeidsmarkt. Vaak is het beschikken over onvoldoende basisvaardigheden een belemmering om aan een opleiding te beginnen of deze succesvol af te ronden (bijvoorbeeld geen startkwalificatie hebben). Op de huidige arbeidsmarkt is in een aantal branches een tekort aan gekwalificeerd personeel. Voor deze branches worden geïntegreerde trajecten basisvaardigheden- en beroepsonderwijs ontwikkeld (duale trajecten). Daardoor kan een gedeelte van de vraag op de arbeidsmarkt worden ingevuld met mensen die we nu, door onvoldoende taalvaardigheid, niet kunnen bemiddelen naar deze banen. We willen in afstemming met de gemeenten, werkgevers, educatie aanbieders en de aanbieders van beroepsonderwijs de doorstroom naar beroepsgerichte opleidingen verbeteren en meer duale trajecten ontwikkelen.

Basisvaardigheden en armoedebestrijding / bestaanszekerheid

Mensen die onvoldoende basisvaardigheden hebben zijn veel vaker langdurig arm. Armoede en onvoldoende basisvaardigheden gaan vaak hand in hand; het geeft belemmeringen om zelfredzaam te zijn en vermindert de kans om te participeren in de samenleving. Daarnaast hebben zij een verhoogde kans op problematische schulden. Dit zorgt voor psychische en sociale problemen. Zij komen makkelijk in de schulden door te weinig kennis van de regels, weten de weg naar een ondersteunend netwerk minder snel te vinden en kunnen hun zaken niet adequaat regelen. Voor deze groep willen we nog meer de samenwerking tussen lokale partners stimuleren, waarbij arrangementen (door)ontwikkeld worden. Dit leidt tot passende trajecten, waarbij het vergroten van de financiële zelfredzaamheid voorop staat.

Ouderbetrokkenheid / gezinsaanpak

Een taalrijke thuisomgeving voor ieder kind betekent kansengelijkheid. Een effectieve aanpak van de problemen die samenhangen met geringe basisvaardigheden is alleen mogelijk en zinvol als we niet "dweilen met de kraan open": de kraan moet dicht! Het beleid moet zich dus ook richten op het voorkomen van het hebben van onvoldoende basisvaardigheden. Het hebben van voldoende basisvaardigheden speelt een belangrijke rol in het tegengaan van kansenongelijkheid onder kinderen.

Het idee van de gezinsaanpak is erop gericht de cyclus van achterstand te doorbreken zodat kinderen een betere kans krijgen hun mogelijkheden te ontwikkelen. Omdat ouders een cruciale rol spelen bij de ontwikkeling van taal en geletterdheid van hun (jonge) kinderen, worden binnen de gezinsaanpak ouders ondersteund om die rol krachtiger in te vullen. Dit gebeurt door ouders bewust te maken van hun invloed en ze handvatten te geven om heel direct de taalontwikkeling van hun kinderen te stimuleren. Daarnaast wordt er ingezet op het verhogen van de basisvaardigheden van ouders zelf, zodat zij ook op die manier voor meer talige interactie in het gezin kunnen zorgen en aan hun eigen ontwikkeling en participatie in de samenleving kunnen werken. Binnen de gezinsaanpak gaat het altijd om de (talige) link tussen ouder en kind (bron: beschrijving van de Gemeentelijk Gezinsaanpak pilot 2021).

In alle gemeenten is er bestaand aanbod gericht op kinderen of volwassenen. Het zou mooi zijn om te kijken hoe dit aanbod zich tot elkaar verhoudt, zodat het hele gezin wordt aangesproken.

Voorbeelden

- Ouders van de kinderen die meedoen aan de VoorleesExpres worden actief doorverwezen naar het Taalhuis.
- In samenwerking met de kinderopvang of basisschool ouders actief betrekken bij de schoolloopbaan van hun kinderen. Voorbeeld is de VVE-project Apeldoorn, pilot Gezinsaanpak Harderwijk.
- Aanpak Thuis in Taal, of de oudercursus Voor jou en je Kind! Inzetten.

Het voorkomen van onderwijsachterstand impliceert het streven dat geen enkele leerling – gegeven zijn/haar mogelijkheden – met onvoldoende basisvaardigheden het onderwijs verlaat. We willen binnen de gemeenten toewerken naar een ketenaanpak om onvoldoende basisvaardigheden te voorkomen en aansluiten bij het al bestaande onderwijsachterstandbeleid.

Basisvaardigheden en gezondheid

Uit onderzoek blijkt dat investeren in de verbetering van basisvaardigheden van volwassenen niet alleen rendert op het gebied van arbeidsproductiviteit, maar ook als het gaat om sociale participatie en gezondheid. Gezondheidsvaardigheden hangen nauw samen met lees-, schrijf- en rekenvaardigheden. Mensen met een beperkte woordenschat, die moeite hebben met lezen en rekenen, hebben onvoldoende toegang tot informatie over ziekte en gezondheidszorg. Zij ontwikkelen vaak ongezonde levensstijlen en zijn zich onvoldoende bewust van de daarbij behorende risico's. Deze groep mensen heeft een verhoogd risico op gezondheidsproblemen. Met ons taalbeleid willen we een bijdrage leveren aan het terugdringen van het aantal inwoners met onvoldoende gezondheidsvaardigheden. Dit leidt tot een gezondere levensstijl en bevordert zelfstandig en tijdig gebruik van de gezondheidszorg.

Voorbeelden:

- 'Voel je goed!' is een interventie voor lager opgeleide volwassenen die laaggeletterd zijn en aan een gezonder gewicht willen werken. Gedurende zes maanden volgen de deelnemers twintig lessen gezondheidsvaardigheden, gegeven door een vrijwilliger.
- Digivitaler is een lesprogramma over het gebruiken van digitale zorg. Elke les behandelt een vorm van digitale zorg, bijvoorbeeld Thuisarts.nl, Apotheek.nl, gezondheidsapps, het patiëntenportaal van de huisarts en over het videoconsult.

Samenwerken aan een educatieve basis

Het educatieve aanbod basisvaardigheden wordt uitgevoerd door verschillende aanbieders.

Formele basisvaardigheden aanbieder

Voor de formele educatie zijn tot op heden cursussen ingekocht bij een aanbieder. Deze aanbieder werkt samen met de non-formele aanbieders en overige relevante partners en zorgt daar waar nodig voor een warme overdracht van cursisten. Omdat het huidige contract afloopt

en we bij de inkoop aan willen sluiten bij dit regioplan basisvaardigheden, gaan we een aanbestedingsprocedure starten. De nieuwe formele aanbieders zullen eind 2023 bekend zijn. Een deel van hun aanbod zal een non-formele en maatwerk gerichte aanpak zijn, omdat we als gemeenten de mogelijkheid willen om competentiegerichte trajecten uit te laten voeren.

Taalhuizen

In de regio zijn de Taalhuizen een onmisbare voorziening geworden in de aanpak verbeteren van de basisvaardigheden. Zij zijn het samenwerkingsverband tussen verschillende organisaties die zich inzetten voor de aanpak van laaggeletterdheid in een gemeente. Daarnaast is het een herkenbare, fysieke plek, waar informatie rondom basisvaardigheden is verzameld. Hier kan iedereen terecht die hiermee aan de slag wil of advies nodig heeft. Naast de ontwikkeling van basisvaardigheden is ook het onderhouden ervan belangrijk. Opgedane kennis die niet wordt gebruikt raakt immers op de achtergrond en wordt vergeten (*use it or lose it*). Een deel van de inwoners zorgt zelf voor onderhoud en verbetering door in het Nederlands te communiceren, bijvoorbeeld op het werk of tijdens vrijwilligersactiviteiten. Maar een groot deel onderhoudt de taal of andere basisvaardigheden onvoldoende. Naast het formele aanbod van opleidingen is het daarom belangrijk dat er een breed en laagdrempelig palet aan non-formele activiteiten wordt geboden, zoals oefenen met taalvrijwilligers, participatie-activiteiten en digitale leerprogramma's. De Taalhuizen hebben als samenwerkingsverband de uitdagende opdracht dit aanbod te realiseren. De waarde van de Taalhuizen is inmiddels bewezen en voortzetting en doorontwikkeling ervan is belangrijk. De Taalhuizen blijven dan ook een centrale partner.

Aanbieders van (nieuwe) arrangementen

De behoefte aan het verbeteren van de basisvaardigheden is zeer uiteenlopend en kan verschillen per gemeente. Dit vraagt om een lokale aanpak. De basisvaardigheden-vraag is divers wat betreft de inhoud en het niveau. Langdurige uniforme cursussen zijn niet meer van deze tijd. Het diverse aanbod van basisvaardigheden moet een sluitende leerlijn kunnen vormen van laagdrempelig, flexibel, non-formeel aanbod tot formele diplomagerichte cursussen. Om dit te bereiken, moeten formele en non-formele partners samenwerken en passende, contextrijke¹³ arrangementen ontwikkelen. Ieders deskundigheid wordt dan op optimale manier benut. In de afgelopen jaren is er gewerkt aan de doorontwikkeling van dit soort arrangementen, waardoor formele en non-formele partijen steeds beter zijn gaan samenwerken. Ook vanaf 2024 zullen wij partijen vragen deze trajecten te bieden. Hierbij geven we hen het vertrouwen en maken we hen verantwoordelijk voor de aanpak. We verwachten van hen dat ze hiervoor onderzoeken waar de grootste behoefte ligt en dat ze oog hebben voor een duurzaam traject.

Werkgevers, Werkleerbedrijven, UWV

Het merendeel van de inwoners met onvoldoende basisvaardigheden werkt. Dit maakt werkgevers ook eigenaar van de aanpak van laaggeletterdheid. Werkgevers en HR- adviseurs kunnen laaggeletterdheid signaleren, maar ook collega-werknemers. Het is van wezenlijk belang dat leidinggevend en collega's laaggeletterde werknemers steunen. Het aantal werkgevers dat zich committeert aan het investeren in de basisvaardigheden van hun personeel is nog beperkt. Wij willen hen verder aansporen om deze verantwoordelijkheid te nemen en de aanpak van laaggeletterdheid in te passen in hun personeelsbeleid. Hiervoor zijn

---

¹³ De leerstof wordt gekoppeld aan wat mensen al weten, met de nadruk op het gebruik werk, vervolgscholing, participatie.

allerlei financieringsmogelijkheden, zoals O&O-fondsen en de subsidieregeling 'Tel mee met taal'. Zij kunnen zich aansluiten bij het 'Taalakkoord', een initiatief vanuit de overheid om partners te laten samenwerken bij de aanpak van laaggeletterdheid.

Voorbeeld:

Het inzetten van een screeningsinstrument zoals een basismeter ^[13] van Stichting Lezen en Schrijven, kan waardevol zijn voor werkgevers die het lastig vinden om de basisvaardigheden van hun medewerkers in te schatten, en voor werkgevers die schroom ervaren om het onderwerp ter sprake te brengen.

Uitgangspunten is maatwerk en verbeteren van de basisvaardigheden

De manier waarop iemand het beste leert of zich kan ontwikkelen, is afhankelijk van de deelnemer en de aan te leren (basis)vaardigheid. Daarom moet er bij iedere deelnemer een zorgvuldige keuze worden gemaakt voor de vorm waarin iemand gaat leren. Het Taalhuis, trajectregisseurs en formele taalaanbieders ondersteunen de deelnemer om deze keuze te maken. Cruciaal is dat het aanbod op maat is en aansluit bij de capaciteiten, context en leefwereld van de inwoners met onvoldoende basisvaardigheden. Het moet gericht zijn op de vaardigheden die zij nodig hebben in hun werk of leven. Dit verhoogt de intrinsieke motivatie, waardoor het effect groter is en het geleerde beter beklijft. Daarnaast zien we mogelijkheden in een mix van leervormen die niet alleen te maken hebben met taal. Een samenwerking tussen een vrijwilliger die schuldhelpmaatje is en een taalmaatje zou bijvoorbeeld een mooie combinatie zijn. Of denk aan een formele taal cursus die aansluit op een werkstage.

Er zal altijd een zorgvuldige afweging gemaakt moeten worden welk traject het meest passend is voor een deelnemer. Hierbij moet gekeken worden naar het doel van de opleiding of cursus en de leerbehoefte en -vermogen van de deelnemer. Daarnaast moet er een goede kostenafweging gemaakt worden. De kosten van een formeel traject zijn immers hoger dan die van een non-formeel traject.

Uitgangspunten voor de basisvaardigheden trajecten zijn

- Aansluiten bij de diversiteit van vragen, wensen, achtergronden en mogelijkheden van inwoners.
- Iedereen die wil leren toegang geven tot de mogelijkheden om een traject te volgen om basisvaardigheden te verbeteren
- Monitoring en registratie zijn altijd onderdeel van de uitvoering van basisvaardigheden trajecten
- Werken aan competentieverbetering door het bieden van contextrijke trajecten die aansluiten op de leer- en ontwikkelbehoefte van de inwoners.
- Een aanbod dat zich blijft ontwikkelen om steeds meer aan te sluiten op de ontwikkel- en leervraag van de inwoners

Onderdelen van de verschillende trajecten.

- Formele trajecten taal en digitale vaardigheden, gericht op vergroten van de zelfredzaamheid, het volgen van een opleiding en/of arbeidsinschakeling. Deelnemers kunnen zich hierdoor in hun dagelijks leven beter redden, een opleiding gaan volgen, werk vinden of zich verder ontwikkelen in hun werk. Bij deze trajecten is de aansluiting bij de lokale infrastructuur belangrijk. Daarnaast wordt er samengewerkt met lokale partijen met

- o.a. non-formeel aanbod en met de taalmaatjes vanuit het Taalpunt /Taalhuis. Einddoel kan zijn het behalen van niveau 1F of 2F. Hiervoor wordt een landelijk erkende toets afgenomen
- *Beheersing van het Nederlands als tweede taal niveau A1/A2*. Formele basisvaardigheden trajecten gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid, participatie en/of arbeidsinschakeling. Deze trajecten zijn bedoeld voor de NT2-doelgroep, waarbij het gaat om niveauverhoging en/of competentieverhoging. Het einddoel is het behalen van niveau A1 en/of A2. Hiervoor wordt een landelijk erkende toets afgenomen. Er wordt ruimte geboden om competentiegericht te werken. De toename van de competenties moet aantoonbaar gemaakt worden. *Beheersing van het Nederlands als tweede taal niveau B1*. Formele basisvaardigheden trajecten ter voorbereiding op mbo-onderwijs gericht op kansrijke beroepen of ter voorbereiding op of ondersteuning bij werk. Het einddoel is het behalen van het Staatsexamen NT2 programma I.
  - Maatwerktrajecten zijn bedoeld voor zowel de NT1- als de NT2-doelgroep. Deze trajecten worden uitgevoerd door (een) aanbieder(s) van formeel onderwijs en worden op aanvraag van en in overleg met de afzonderlijke gemeenten vormgegeven. De programma's kunnen jaarlijks wijzigen. Voortgang zal gemeten worden op basis van het meten van competenties.
  - Non-formele maatwerktrajecten basisvaardigheden zijn bedoeld voor de NT1- en NT2-doelgroep. Deze trajecten worden uitgevoerd door een combinatie van formele en non-formele aanbieders, die hiervoor WEB-subsidie kunnen aanvragen. De contextrijke cursussen zijn gericht op de thema's uit dit plan. Deelnemers ontwikkelen basisvaardigheden die nodig zijn om binnen een bepaald levensdomein zelfredzaam te kunnen zijn.

Belangrijk is het accent op de ontwikkeling van maatwerktrajecten die richten op het verbeteren van competenties en aansluiten bij de educatieve leer- en ontwikkelbehoefte van de inwoners.

Bij alle trajecten is aansluiting bij de lokale infrastructuur en integrale samenwerking met regionale en lokale partijen belangrijk.

5. Monitoring

Het monitoren van activiteiten is landelijk een belangrijk aandachtspunt. De Onderwijsinspectie houdt toezicht op aanbieders van formele, diplomagerichte trajecten. Er is echter geen centraal toezicht of algemeen geaccepteerd kwaliteitskader voor het zeer diverse non-formele aanbod. Daarom is over de kwantiteit, de kwaliteit en de impact hiervan weinig bekend.

De komende jaren 2023-2024 gaat het Rijk samen met gemeenten aan de slag om de kwaliteit van het non-formele aanbod beter te waarborgen. Hiervoor wordt gewerkt aan kennisdeling rondom monitoring en het beter inzichtelijk en vergelijkbaar maken van de kwaliteit van aanbieders. Van aanbieders die niet onder toezicht van de Inspectie staan, wordt een (zelf)evaluatie en een onafhankelijke visitatie of certificering gevraagd. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de kwaliteitsborging in het nieuwe inburgeringsstelsel, waarvoor gemeenten ook verantwoordelijk zijn.

Regionale ontwikkeling monitoring

Jaarlijks faciliteren de gemeenten educatieve trajecten voor hun inwoners met als doel om de participatie te bevorderen. De regio wil het bereik en de impact van zowel formeel als non-formeel aanbod in beeld hebben. Daarnaast is het vanaf 2023 verplicht om gegevens aan te leveren voor de landelijke Monitor Laaggeletterdheid.

Om de monitoring en impact te meten zijn afspraken gemaakt om gebruik te maken van de monitor die ontwikkeld is door prof. dr. Maurice de Greef. We gaan deze vorm van monitoring evalueren en kijken of de resultaten voldoende aansluiten bij de wensen van de gemeenten en de mogelijkheden van de non-formele aanbieders.

Effectmeting

Het in beeld brengen van het effect kan op basis van deelnamecijfers, maar bijvoorbeeld ook op basis van de tevredenheid van deelnemers, de mate van samenwerking, het maatschappelijk effect van de trajecten en in hoeverre deze bijdragen aan sociale inclusie.

Alle arbeidsmarktregio's moeten de resultaten van deze monitoring op vergelijkbare wijze periodiek in kaart gaan brengen, met oog voor de grote diversiteit aan deelnemers en ondersteuningsaanbod. Het doel is om een dashboard in te richten waar de resultaten openbaar worden gemaakt.

De gezamenlijke bibliotheken en Taalhuizen in onze regio zetten vooruitlopend hierop en in samenwerking met Stichting Lezen en Schrijven de 'Voortgangstoetsen Sociale Inclusie' in. Deze toetsen geven een representatief beeld van de mate van zelfredzaamheid en participatie van deelnemers en hun voortgang. Dit is belangrijk voor de cursist, om te weten waar hij staat en om te weten of hij zijn doelstellingen haalt. Maar ook voor de Taalhuizen, om te zien wat het effect is van de door hen uitgevoerde trajecten. Vanaf 2020 gebruiken we regionaal de 'Monitor volwasseneneducatie'. Deze monitor geeft, naast informatie over aantallen en bereikte doelgroepen, inzicht in de manier waarop inwoners doorverwezen zijn, de leerroutes die ze volgen en de impact van gevolgde trajecten op hun dagelijks leven. Vooral bij non-formeel onderwijs hebben we hier behoefte aan, omdat hier geen toetsing plaatsvindt en de voortgang daardoor onvoldoende inzichtelijk is voor ons. Maar ook bij formeel onderwijs, waar wel getoetst wordt, geeft het extra informatie. De uitkomsten, die verwerkt worden in rapportages, gebruiken we om met opdrachtnemers goede resultaat- en samenwerkingsafspraken te maken

voor de toekomst en voor het verbeteren van de werving van moeilijk bereikbare doelgroepen. Het monitoringssysteem is ontwikkeld door prof. dr. Maurice de Greef. Hierbij is met name gekeken naar de impact op sociale inclusie. De impactmeting over het jaar 2021 is opgenomen als bijlage III.

6. Juridisch en financieel kader

Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

De Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) biedt het landelijk kader voor het beleid ten aanzien van de aanpak van basisvaardigheden. Apeldoorn is als contactgemeente verantwoordelijk voor het realiseren van een dekkend educatie aanbod in de arbeidsmarktregio in overleg en samenwerking met de gemeenten van de regio.

Specifieke uitkering

Apeldoorn ontvangt jaarlijks een specifieke uitkering van het Rijk voor de bekostiging van het regionale educatie aanbod. Het geld moet besteed worden aan trajecten taal, rekenen en digitale vaardigheden, voor inwoners van 18 jaar en ouder die niet inburgeringsplichtig zijn.

Bij de verdeling van het regionale budget over de gemeenten gaan we in onze arbeidsmarktregio uit van de verdeelsleutel die het Rijk hanteert. Van het jaarlijkse budget mag maximaal 25% 'meegenomen' worden naar het volgende jaar. Apeldoorn legt jaarlijks verantwoording af naar het Rijk over de besteding van de middelen.

In het lopende jaar heeft het ministerie van SZW een bedrag van €2.2 miljoen beschikbaar gesteld aan onze regio. De verwachting is dat dit bedrag de komende jaren ongeveer gelijk zal blijven.

Het formele onderwijs en een deel van het non-formele onderwijs (het maatwerk) kopen we in via een aanbestedingsprocedure. Voor het overige deel van het non-formele onderwijs (o.a. Taalhuis en lokale projecten) publiceren we in het vierde kwartaal van elk jaar een subsidieregeling.

Decentralisatie uitkering

Om contactgemeenten te ondersteunen bij de coördinatie en uitvoering van de regionale plannen, verstrekt het Rijk een decentralisatie uitkering aan de contactgemeenten, die we vrij kunnen besteden aan bijvoorbeeld coördinatie, deskundigheidsbevordering, wervingsactiviteiten voor moeilijk bereikbare doelgroepen en verbetering van de samenwerking. Deze uitkering loopt op tot ruim € 7 miljoen per jaar in 2024 voor alle arbeidsmarktregio's samen en komt bovenop de al bestaande specifieke uitkering. Als regio nemen we een gezamenlijk besluit over de inzet van deze middelen.

De resultaten van de besteding van deze extra middelen worden de komende jaren in samenspraak met de VNG gemonitord. Hierbij wordt vooral gekeken of de middelen daadwerkelijk ten goede zijn gekomen aan de doelgroep en een aantoonbare groei van het bereik. De ambitie is dat de regionale aanpak van verbetering van basisvaardigheden dan zodanig verstevigd is en de infrastructuur verbeteren basisvaardigheden zodanig staat, dat het gehele budget voor volwasseneneducatie kan worden overgeheveld naar gemeenten. Daarmee zouden de specifieke uitkering voor lesaanbod en het tijdelijke extra budget samenkomen in één decentralisatie-uitkering. Hiermee verdwijnt de rol van Apeldoorn als contactgemeente.

Aanvullende financieringsmogelijkheden

De specifieke uitkering blijkt niet toereikend om alle laaggeletterde inwoners van onze regio een passend traject te kunnen bieden. We moeten daarom ook kijken naar aanvullende financieringsmogelijkheden, zoals subsidies die bibliotheken ontvangen voor programma's ter bevordering van de taalvaardigheden of digitale vaardigheden. Voorbeelden hiervan zijn de programma's Klik & Tik en Digisterker. Daarnaast valt te denken aan middelen vanuit de O&O fondsen, het actieprogramma 'Tel mee met Taal', middelen die werkgevers inzetten voor hun werknemers en middelen op basis van nieuwe collegeakkoorden en -programma's. Hierbij zoeken we lokaal ook de verbinding met andere beleidsterreinen binnen het sociaal domein, zoals bijvoorbeeld schuldhulpverlening, onderwijs en gezondheid.

Literatuurlijst

- [1] Fouarge, D. (2017). *Vakmanschap en groei in beroepen*. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- [2] Aangepast naar de definitie op de website 'Het begint met taal', zie: <https://www.hetbegintmettaal.nl>
- [3] Zie: <https://www.lezenenschrijven.nl/over-laaggeletterdheid/feiten-cijfers>
- [4] Buisman, M., Allen, J., Fouarge, D., Houtkoop, W., & van der Velden, R. (2013). *PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven. Resultaten van de Nederlandse survey 2012*. Den Bosch/Maastricht: ECBO/ROA.
- [5] Christoffels, I., Baay, P., Bijlsma, I., & Levels, M. (2016). *Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede*. Uitgave van Stichting ECBO en Stichting Lezen & Schrijven.
- [6] SER (2019). *Samen werken aan taal: Een advies over laaggeletterdheid*. Den Haag: Sociaal Economische Raad.
- [7] Schonewille, G. & Crijnen, C. (2019). *Financiële problemen: Geldzaken in de praktijk 2018 – 2019 deel 1*. Utrecht: NIBUD.
- [8] Kamerbrief Ministerie van OCW. *Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024*, d.d. 18 maart 2019.
- [9] Zie: <http://www.ipositivehealth.com>
- Non, M., Dinkova, M. (2021). <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/ESB-artikel-Aanzienlijk-deel-beroepsbevolking-kampt-met-lage-digitale-vaardigheden.pdf>
- [10] [11] Zie: <https://www.taalvoorhetleven.nl/partner/projecten/projectvoelgoed>
- [12] Zie: <https://digivitaler.nl/>
- [13] Zie: <https://basismeters.nl/>

Bijlage I: Aandeel doelgroepen laaggeletterde bevolking per gemeente

Data verzameld via geletterdheidinzicht.nl

Regio	Totaal aandeel laaggeletterden	A. Werkenden 50+	B. Niet-actieven	C. Werkenden 30-50	D. Ouderen	E. Jongeren	F. Migranten	G. Divers
Nederland	12%	14%	10%	8%	9%	11%	31%	16%
Arbeidsmarkt-regio	11%	18%	13%	10%	10%	12%	21%	17%
Apeldoorn	11%	17%	12%	9%	10%	11%	23%	18%
Brummen	15%	23%	15%	9%	9%	12%	16%	16%
Deventer	7%	14%	9%	9%	9%	11%	30%	18%
Epe	17%	21%	17%	10%	9%	12%	16%	16%
Ermelo	9%	21%	14%	10%	11%	14%	14%	16%
Harderwijk	8%	16%	11%	10%	9%	11%	27%	16%
Heerde	14%	24%	20%	12%	8%	12%	8%	14%
Lochem	15%	24%	15%	10%	10%	11%	15%	15%
Olst-Wijhe	17%	27%	15%	11%	9%	13%	10%	16%
Putten	9%	22%	17%	12%	8%	14%	12%	16%
Voorst	17%	26%	16%	10%	10%	12%	11%	15%
Zeewolde	9%	20%	11%	9%	8%	14%	20%	17%
Zutphen	15%	16%	12%	8%	13%	11%	22%	19%
Elburg	13%	21%	18%	13%	8%	14%	9%	17%
Nunspeet	13%	21%	18%	11%	9%	14%	10%	16%

Bijlage II: Aanvullende kenmerken gemeenten

Gemeente	Inwoneraantal 2021 ¹⁴¹⁵	Aantal kernen/buurtschappen	Stedelijk/ landelijk ¹⁶
Apeldoorn	165.611	24	Stedelijk
Brummen	20.890	12	Landelijk
Deventer	101.446	13	Stedelijk
Epe	33.257	23	Landelijk
Ermelo	27.258	10	Landelijk
Harderwijk	48.857	4	Stedelijk
Heerde	18.976	13	Landelijk
Lochem	34.069	19	Landelijk
Olst-Wijhe	18.496	16	Landelijk
Putten	24.598	15	Stedelijk
Voorst	24.994	20	Landelijk
Zeewolde	23.348	2	Stedelijk
Zutphen	48.330	5	Stedelijk
Elburg	23.740	10	Landelijk
Nunspeet	28.223	10	Landelijk

¹⁴

¹⁵ Via <https://allecijfers.nl/gemeente/>

¹⁶ Met 'stedelijk' wordt hier een gemeente bedoelt waarin een relatief groot deel van het inwoneraantal in één van de kernen woont